Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера дена • ШОАТТА, 25 ИЮЛЬ, 1981 ШУ. • № 89 (6379). • Мах 2 кеп.

ХЬУВКЪАМ ЧУБАХЬАШ Я РЕСПУБЛИКА

ДОГ ГІОЗДОАККХАШ БА ХЬУВКЪАМ

Укх шера 2979 гектара тІа гурахьа дІадийна ялат кхедир Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза кхаш леладераша. ХІана уж сихлаь чуэцаш латт. ХІара дийнахьа 23 комбайн хул из болх беш. Са тессача дена боад къовлабаллалца болх бу цар. Цхьан дийнахьа юкъера лаьрхІача юн бІаь гектара тІара ялат хьокх комбайнераша, хІаьта хІаналехьа цар чудерзадаьд дукха хІама ца эшаш 1700 гектара тІара.

Комбайнерашта юкъе яьржача социалистически яхье ялат чуэца доладича дена хьалха волаш хьавоагІа йоккха балха опыт йола, комбайнера болх дика карабербаьбаь вола механизатор Даауров Осман. Дй дІадахийтац цо балха норма 150—160 процент кхоачаш ца еш.

Цул дукха тІехьа ца вуссаш къахьег къонача комбайнера Зурабов Ахьмада. Яхье хІанз шоллагІча моттиге ва из. Совхоза толамагІа болча комбайнерашта юкъевоагІаш ва Кантышев Іийса а. Цои Ахьмадеи балха нормаш хІара дийнахьа дикка тІехкхоачашгью.

Кхаш леладераш геттара раьза болаш хиншаб хьувкъам. ХІара гектара тІара 23,0 центнер ялат доал, план 18 центнер йолаш. ХІаьта хІанзале аьрдаьд дукха хІама ца эшаш 3500 тонн ялат. Цунах пачхьалкхена дІадениад 275 тонн. Шера планагІа дІадала дезар 300 тонн мара дац. Из план цхьан ахаззен кхоачашъе лерхІ совхоза къахьегамхоша.

Ипатовский хьисапе вІаштІехьбаьхкхаб совхозе гурахьа дІадийна ялат чуэцара болх. Цу гІулакха вІашагІъеллай ялат чуэцара — транспортни комплекс. Цунна юкъевоагІаш дукха звенош я. Царех цаІ — кхаш чах мукъадеха, лаьтта аха, шоллагІа юа культураш дІас декхар долаш я. Толамца кхоачашду цу звено коллективо шой декхар. 680 гектар кхаш чах мукъа а даьха, дукха хІама ца эшаш 400 гектар аьхад цо.

Кхаш чах мукъадоваьхаш а лаьтта оахаш а геттара дика къахьегаш хьабоагІа цу звенора механизатораш Хучиев Зелимханеи Оздоев Зелимханеи.

Ялат чуэцаш боахнача наха юкъе яьржача социалистически яхьа итогаш хІара дийнахьа ю. ТолашагІа баьраш ахчан премешца белгалбоах, цар сийна аракец «молнияш». Царех дукхагІъяраш дакхе цІераш аьхача наха хетаь я.

М. ХАМАТХАНОВ.

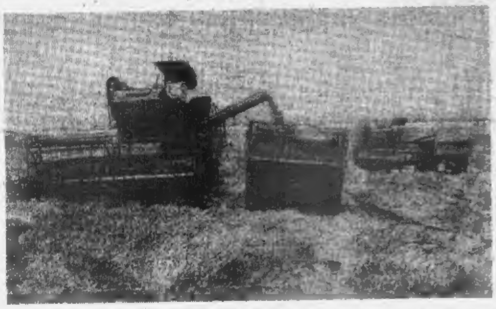

СУРТАШ ТІА: 1. Назрановски района «40 лет Октября» совхоза толамхо комбайнер Даурбеков Осман. 2. Цу совхозан ялат сырдеш йола комбайнаш.

С. ХАКИЕВА суртащ.

ДОАХАН МЕЦА ДУСАРГДАЦ

«Назрановский» совхозо укх шера планагІа Іалашъеш 2500 тонн йол, 18000 тонн силос, 2000 тонн сенаж, 6000 тонн совгІа ча, дакхха деза 400 тонн баьца хьоар.

ДукхагІдола доакъар Іалашде дезаш я Наьсар-Керторча отделене коллектива. ХІана аьлча укхаза кхаба дезаш да 1500 бежан. ХІаьта хІанзале цу отделене Іалашъяьй 700 тонн совгІа сенаж, 300 тонн совгІа силос, 60 тонн совгІа йол. Ерриге йол ферме дІаоттаьй. ХІан чуйнна кенаша дІайийна горох хьокхаш боахк механизатораш. Тхо цига нийсденнача хана кхал тІа ба доакъар Іалашдара комплекса начальник Газдиев Бекхан, отделене управляющи Векмураев Къурейш, совхоза директор Беков Мурат.

Кхай тІа болх беш я массе тайпа техника: буц хьокхаш йола косилка, гулъеш механически йолхьнигаш, стогометаш, кхыйола агрегаташ.

— Мала дергда шо-ер участок хьекха? — хетт аз отделене управляющега.

— Тха хьайбаш лелаераша, механизатораша чІоагІа дог раьза цига шой собранешка бийцар КПСС ЦК, СССР Министрий Совето тІанийна «1981 шера хьувкъам чуэцилга, юртбоахама продукташ, доакъар кийчдеда Іалашдара, 1981 — 1982 шера хьайбаш толаме Іангара дахара кхы тІа чакхдиха дезача гІулакхий хьакъехьара» сонам. Тхоай торонашка а хьежа социалистически декхар тІанийда доаха нІангара дахара цхьан шераб ах шерах тоъаогдолаш доакъар кийчде. ЛаьрхІар чакхдаккхар дукха шоай низ, хьинар кхо ца деш къахьегаш ба хІанз тха механизатораш.

Тахан-кхоана дергда тхо укх 53 гектар дІалоаппа кхай тІара буц чуйиа. Йисар 12 гектар мара яц тха. Цул совгІа кастта шоллагІа чуэца йолаергья люцерна, тІаккха силоса лаьрхІа дІайийна хьажкІаш, — дувц Векмураев Къурейша.

Тхо къамаьл дувцаш латташе хьагучайоал косилка тІехьа а тесса Джандигов Бексолтас лелаю трактор. ХІара дийнахьа нормагІа пхе гектара тІара буц хьакха езача цо 7 — 8 гектара тІара буц касарех Іоюлл. Механически йолхьнигаца йол гулъеш дика къахьег Чахкиев Муьсас. Стогометателаца болх беш воал дика говза Оздоев Хьамзат.

Копновозашца йол кхай тІара дІакхухьаш къахьегаш ба укхаза ТумгоевгІар Николайи Юрийи.—Норма 12 гектар йолча царех хІаране ферме аргІаш деча дийнахьа дІахьу 15 гектара тІара йол. Ферме аргІаш деш къахьегаш ба скирдоправаш Тумгоев Лорс, Чахкиев Мухтар.

Еха техника сиха меттаоттаю «техпомощь» яхача машинаца болча механикаша. Укхаза я сварка, кхай тІа массе хана ва бригадир Газдиев Бекхан.

Совхоза кулгалхоша, партийни, профсоюзни организацеша дика вІаштІехьдаьккхад социалистически яхье лелаяра гІулакх. Яхье котало яьккхачоа лу цІе вымпел, хІаьта балха нормаш 130 процентал совгІа кхоачашъяьрашта ахчан премеш тел. СовгІаташца белгалбаьхаб Джандигов Бексолт, Тумгоев Николай, Оздоев Хьамзат, кхыбараш.

Иштта, цхьа минот ха эсхьа ца йоаеш къахьегаш хьабоагІа совхоза отделенера хьайбаш лелаераш.

А. САГОВ.

ЦХЬАТАРРА ДЕ ДЕРРИГА БАЛХАШ

Массе а оагІорахьа хьалхе а дика кийчо яь, кІи-марса дувзадена дерриге балхаш цхьатарра чакхдоахаш леладу укх шера МагІалбикерча Ахриев ГІапура цІерагІча совхозе.

Ипатовский хьокхамах вІашагІъеллай укхаза ялаташ чуэцара комплекс. ХІара сахьатах биэза пайда эцаш болх бара тІехьа социалистически яхье а баьнна дІахьо совхоза ахархоша цхьатталагІча пятилетка хьалхарча шерара кІимарс.

ДукхагІча дакъе цар ца вІаштІехьа а доал. 24 балха сахьата хьекха касарах Іобиллар совхоза механизатораша 250 гектара тІара мукх. Оасаре болх беш яр укхаза жаткаш тІаехка кхо комбайн. Уж лелаеш бар совхоза толашагІбола комбайнераш Бакаев Трищин Александр, Байсаяна цар шоаш болх бора, хІаьта дийнахьа вхаь-диъ сахьата шоай гІончашка дІалора тІехьдаьлар укхаза хІара комбайнера 24 сахьата 83 гектар мукх хьакхе. Дийнахьара норма лаьрхІача йиъ балха норма хул цох! Районе эгтара лаккагІа хьокхам бар из.

Иштта сихен дикен чакхдаьккхар укхаза ялат оардара а. Хьекха касарех улла мукх бакъабаллалца йола хатеар механизаторашта подборщикаш тІаехка из арда лаьрххІа шоай комбайнаш кийчъе. Пхи комбайн яр мукх оардаш. 50 балха сахьата 250 гектара тІара мукх аьрда баьккхар хьинар кхо ца деш болх баьта механизаторий.

Кхай тІара мукх аьрда боаллашехьа шоай болх дІаболабора ча вІашкаозаш, царех аргІаш деш, тІаккха кхаш шоалагІа культураш дІаера кийчдеш болча механизаторвша.

Дийнахьа цаІа аха — шиъ норма йовккхаш къахьегар тросах яьча вольнкушашца ча вІашкаозаш хиннача трактористаша Провоторов Бориса, Колпаков Виктора, стогомет лелаеш волча Умаров Хьусейна, аргІаш деш болча Мутиев Саида, Юсупов Аноса. Чуэна йиш хургйолаш совхоза кхашка кІа докъадена далалехьа мукх чуйиша кхаш чах ІоцІендаь баьлар уж.

Цул тІехьагІа кхаш тІа баьлар хьалха дискаш а йовхаш, тІаккха кхаш оахаш бола механизатораш. Уж балхаш лоацнача хана чакхдаьхар трактористаша Провоторов Иванеи, Бакаев Махьмадеи, Хамхоев ЛомІаьласи.

Царна тІехь-тІехьа болх беш яр шоалагІа культураш дІаюэш йола агрегаташ. Иштта цхьан комплексе болх вІаштІехьбайккхар бехьав долаш, совхоза вІаштІехьдаьнад хІанзале 360 гектара тІа пожнивной культураш дІае.

Совхоза хьайбашта доакъар Іалашдара боккха лоархІам болаш я уж шоалагІа дІайийна пожнивной культураш. Іа гарганхаьча шелъяла йолаенначахана а тІехьа доахена моша довкъар хиллйта торо лун я хІанз дІайийна рапс.

800 гектара тІа да укх шера совхоза кІа. Шоаза, кхоана дийлхача догІаша вовкъарле яьлле а, юкхьанца дІайолаьь-ритм йоха ца еш чуэца, вІаштІехьдоал совхоза механизаторий кІа а. Хьокнхашехьа оардаш кІа чуэцаш я пхи комбайн, хьалха хьекха касарах улла кІа оардаш цхьа комбайн хьалха хьекха касарах улла каІ оардаш цхьа комбайн а я укхаза. Лакхе вай бийцача комбайнерал тІехьа ца бусаш лакхача овсарленца болх беш ба къонагІбола комбайнераш Халин Александр, Мукулов Султан, Трищен Василий.

КІи-марса балхаш сиха а дика а дІадахьа новкъостал деш да беррига механизаторашта. къайча болхлошта юкъе социалистически яхь вІаштІехьъяьккхар. Хан-ханахьа пуи итогаш еш хилар, яхье котбаьппараш материально а морально белгалбахара гІулакх лерттІа леладар. Цу деша цІенхаштта йоакхо аьй совхоза партийни, профсоюзни организацеша, дирекце. Балха дикал лакха а йолаш дийнахьен бус 35 гектар хьекхача комбайнера тума, 45 гектар хьекхачоа — ши тума, 50-ел совгІа хьекхачоа — кхо тума долаш ахчан совгІаташ тел комбайнерашта. Царна туча совгІата 70 процент ду комбайнерий гІон чашта а.

— ТІехьа саг латта ца везаш болх цІевен сихен бе гІерташ, шеше социалистически яхье дикагІа котвала гІерташ ва хІара комбайнер, — дувц совхоза директоре Бухадиев Сайпе. — Из цар вІаштІехьа а доал. Шоазакхоаза эгтара лакхера ахчан совгІаташ ийдаьд тха комбайнерех дукхагІбараша.

Ахархочун эгтара хьалхара декхар лоархІаш да пачхьалкхена ялат дІадалара план кхоачашъеча. Цу декхарах а дика лоархІабу ахриевцаш. Укх шера планах 1100 тонн ялат пачхьалкхена дІадала дезача цар хІанзале заготзерно дІадахьийтад 960 тонн ялат. Цу хьокхама а районерча боахамашта юкъе хьалхарча моттиге латт Ахриев ГІапура цІерагІча совхоза коллектив.

Цхьан-шин дийнахьа пачхьалкхента ялат доххара план кхоачашъяь яккха лерхІ оаха. — йоах совхоза хьатта заведующе Музаева ПаьтІаматас. — Планал совгІа цхьа бІаьи ах бІаьй тонн ялат дІадала лерхІ оаха пачхьалкхена. тхоай коллективо тІанийна социалистически декхараш тІехкхоачаш а деш. Дика дІабода кхашкара хьадахьа ялат цІендара а заготзерно дІадахьийтара а болх.

Аьрда ялат кхашкара хьадахьача а цІендаь ялат заготзерно дІахьоча а дика болх бу шофераша Джанхотов Зейндеи, Талхадов Іаэисеи. Дийнахьа кхашкара ялат хьатта хьатІаозача болх беш луп уж. Комбайний болх сецачул тІехьагІа бус ши рейси, Іурра тхир зежа кхашкара болх дІаболабалехьа цхьа рейси заготзерно ю царех хІаране. Иштта овсаре къахьегаш хьабоагІа ялат аяфеташа хьатта хьатІадехьаш бола трактористаш Ермоленко Александр, Пеньков Юрий, кхыбараш.

Дика дел каболя ялаташ чуэцара балхаш «Луч», «Сагопшинский», «Кавказ», «Алханчуртский», М. Горьке цІерагІча совхозашка.

Социалистически яхье итогаш болх берашта дІайовзийтара лаьрхІа я КПСС горкома юртбоахама отдело (заведующи М. Акхуриев) горокерча «Ленина байракх» газета редакцеца цхьана арахеца «КІи-марса-81 эшран» аьнна йола листок. КІира кхоаза арайоал из листок. Цу тІара ха йиш я хІара совхозо, хІара комбайнеро, шоферо кІи-марс болабелча дена баь болх.

Дикачунца цхьана белгалдаккха деза цхьа цІенхашттара кхоачамбоацар. ДукхагІдолча боахамашка лелара дел хьатташка ялат цІендарен из пачхьалкхена дІадаларен балхаш. 21-гІа июль тІаккхачалца йолча хана цхьаккха тонн ялат пачхьалкхена дІадениадац М. Горьке, СССР Конституце цІерагІча, «Советский» яхача совхозаша.

Цу дешага цІенхаштта хьажа а пачхьалкхена ялат дІадалара балхаш сихдара эшар де а деза совхозаши районеи кулгалхоша.

А. ХАРСИЕВ,
тха собкор.

ДИКА ХОАМАШ

КПСС XXVI съезда решенеш толамца кхоачашъяра тІагІертта къовсам лоаттабеча Николай Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода дукхаха установкай коллективеша тІехкхоачашду шоаш укх шера тІанийца социалистически декхараш. Царна юкъе а хаддаиза социалистически яхье хьалха латташ хьайоагІа укх шера Якимец Геннадий Семенович керте латтача Центральни газофракционирующи установка (ЦГФУ) коллектив 14 июле мехкдаьтта продукци арахецара воархІ бетта план кхоачаш а яь, хІаналехьа задание совгІа цо арахийцай эзараш тоннаш товарни продукци. Цул дукха тІехьа ца бусаш къахьегаш ба Седякин Павел Александровича кулгалдеча «ЛЧ-35» яхача установка технологаш. Товарни продукци арахецара воархІ бетта план кхоачашъярах рапорт дешиад цар селхан 21 июле. Ер бутт боалехьа планал совгІа арахецаргьал цар иттаза эзараш сомий махьа продукци.

• • •

«ХІара балха дийнахьа хьалер дукхагІа хилийта!» яхача девизагІа вай республике эгтара хьалха ях дІайолаьчарех йолча СССР 50 шу дизарна цІерагІча Грозненски химически заводе болхлоша цхьа бутт дІабахийтабац укх шера пачхьалкхен план тІехкховчаш ца еш. Июля хьалхарча шин декада задание а толамца кхоачашъяьй цар. Ер шу доладелча дена завода коллективо планал совгІа арахийцай 000 эзар гаргга сома махьа химически продукци. Укхаза ерриге арахецача продукцех 79,8 процент яр пачхьалкхен дикала Знак йолаш я. Производства эффективность лакхъяра парте XXVI съездо хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашдеш ба завода химикаш.

Завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латташ я Нырков Валентин Иванович керте латтача фенол арахецача № 17—18 йолча цеха коллектив. Цо духхьал июль бетта хьалхарча шин декада задание совгІа арахийцад 18 тонн тІехдика фенол.

Б. КОСТОЕВ.

ЕРРИГА ТОРОНАШ ОАРЦАГІЪЯХА

Халача хьалашка Іангара дахьад укх шера хьайбаш тха совхоза къахьегамхоша. Из гІулакх иштта нийсделар соахка кхоачам болаш доакъар Іалашде вІаштІехьа ца даларах. Тоъал фу хоапеш нІезига дІайийра цхьан шерей дукхача шерашкея тІарея юина баьцаш, кІеанга еллар силос.

Уж тайпа кхоачамбоацараш хІахо юйсдалийта йиш йолаш дац. совхоз керттерча даькъе хьайбаш лелаеш хилар теркалдича хІаьта а. Боахаме кІана лелаеш да кхо эзар бежан, ворхІ эзар хьакхарч, дукха хІама ца эшаш эзар устагІа.

Хьайбай продукци алсамъяккхар духьа Черкасски областа къахьегамхой патриотически болам шерра хьал а лаьца, доккхий декхараш тІанийцад боахама хьайбаш лелаедечар. Планал совгІа а йолаш укх шера Даьхена 1610 тонн шура, 570 тонн дулх дІадала дош деннад цар. Денна дош кхоачашдеЛга тийша хургда хьайбаш тоъал доакъарашца Іалашдарах. ХІаьта укх шера планагІа эзар тонн йол, 1,5 эзар тонн сенаж, ийс эзар тонн силос кийчъе, йиъ бІаь тонн баьций витаминны хьоар даккха дезаш да.

«...ТІехьатетта йиш йоаца декхар да доакъареш дахарагІулакх оаланга дена толлар а общественни хьайбай боахама, хІаьта иштта гражданий шоай доалахьа доле доахани коа тІара оалхазарашн мел эшача доакъарашца Іалашдар а. Колхозашкеи совхозашкеи доакъар даккхара гІулакх специализированни даькъа хьисапе лелаве. Боахамаш шоай доакъарашца Іалашдаь хилийтара къаьстта уйла тІаяхийта», аьнна ахьайтталагІча пятилеткей 1990 шу хьатІанхаччалшен вай Даьхе экономически социальни дегІайоала я р а КПСС XXVI съездо тІанийнача кертерча лостамаш тІа. Уж дешаш дага а кхоабаш укх шера планал совгІа 50 процент дукхагІа доакъар Іалашде дош деннад совхоза коллективо. Йол ца лаьрхІача кхы тайпа доакъараш Іалашдара месячника план толамца кхоачашийр совхозо. Иштта, сенажа план эзар тонн йолаш 1400 тонн кийчйир, баьций витаминни хьоар планал совгІа 50 йолаш 150 тонн даьккхар, планагІа йоагІаш йолашие а 2900 тонн силос ездар. Йол 160 тонн Іалашъе мара вІаштІехьдалиэзар месячника план кхо бІаь йолаш. Из иштта нийсделар укх бахьанагІа. Аьла хьекха буц касарех Іойиллача боарамагІа йоккъа ца йолийташ массехказа догІа дийлхар. Телха а телха йол мегаш яр из. Цудухьа оаха кхай тІара хьа а нийса сенаж еллар цунах. ХІаьта йол Іалашъяра шера план тІехкхочашъергхиларах шек яц совхоза коллектив.

Хьайбаш кхабара боккха аьттув луш культура я рапс. Соакха Іалашдаь тІеххьара доакъар дІа а даьнна эгтара халагІа йолча хана, йоаккха продукци лоха а ца йолийташ хьайбаш кхабара торо, хилийтар цу культура гурахьа мошача доакъара дІайийна хиннача культураша хьакха йиш йолаш дегІ даккхалца. ХІаьта гурахьа мошача доакъара йийнар хьокха а хьокхаш хьайбаш кхаба доладича дикка дегІаера цар продуктивность а.

Мошача доакъара культураш чуйийна мукъадаьннача 450 гектара тІа цу сахьате силоса хьажкІаш дІайийра. Цигара чуйицача хьувкъамах 11 эзар тонн силос кийчъе лерхІ совхоза доакъараш Іалашдераша, хІаьта ерриге а 14 эзар йолла дага да тхо.

Культурни даьгІенашка дукхача шерашка тІаювла буц дукха хІама ца эшаш кхо бІаь гектара тІа я боахаме. Из кхоаза хьакха лерхІ. Цул тІехьагІа ноябрь бутт хьатІакхачалца доахан доажадергда цига.

Месячник хиннача юкъа а хІанз а доакъар Іалашдеча массарел овсарегІа къахьегаш хьабоагІа механизатораш: Завмаев Альдебир, Хангириев Султан, Муталимов Хизбул, Залимов Бейсолт, Хаджиев Алихан, кхыбараш. Балха нормаш юкъера лаьрхІача 180 — 200 процент кхоачаш ца еш дй дІадахийтац царех хІаране.

Витаминни хьоар даккхара нІезиг-дукха мара дІа ца йохийташ, шоалагІен кхоалагІен хьекхача баьцах йол кийчъергья совхозе. Хьалха рапсах елла силос йоацача хана из гІулакх цу тайпара де йиш йолаш дацар. Мошача доакъара лаьрхІа чуэца езаш хулар шоалагІа а кхоалагІа а хьокха дукхача шерашка тІаювла буц. ХІаьта хІанз, август бутт юкъехкхьачачул тІехьагІа ноябрь бутт болабаллалца мошача доакъара меттел рапса силос тела йиш я хьайбашта, хІаьта хьокхаргйолча дукхача шерашка тІаювлача ерригача баьцах йол кийчъергья.

ЦІенхаштта укх шера мара кхетадаьзар совхоза специалисташа рапс мел пайдане доакъара культура я. Цудухьа из дІаювргйола кхаш кхы а шерде лерхІ оаха укх шера.

Шин сменагІа дийнахьеи буси тІатоІІа къахьегаш ба баьца витаминни хьоар доаккхараш а. ХІанзе 180 тонн кийчдаьд шар из мах бола доакъар.

«Баьцаш дІа мел йийнача, эри тІа мел яьнача, хІаьта иштта аьлешка, довкъашка, хин йистошка, хьунашка, наькъашта йисте гІоллара ханнахьа доакъар кийчделга Іалашдара мел эшар де», аьнна «1981 шера хьувкъам чуэцилга, юртбоахама продукташ, доакъар кийчделга Іалашдара, 1981 — 1982 шера хьайбаш толаме Іангара дахара кхы тІа а де дезача гІулакхий хьакъехьа» болча КПСС ЦК, СССР Министрий Совето тІанийцача сонам тІа. Тхоай беррига торонаш тІабоккхийт оаха доакъар дукхагІа Іалашде йиш хулийтача торонех маьотта дакагІа пайда эцара.

Укх шера тхоай низашца Сунжа юххе дола 130 гектар лаьтта цайзана йоашача гаьнехи кІотаргехи мукъа а даьккха цига люцернин кхы тІа кене дІабийра совхоза къахьегамхоша. Из болх чакхбоаккхаш хьинаре дакъа лаьцар механизаторашта Абдуллаев Русланей Абдуллаьнов Нурдеи.

— Цига дІайийнача баьцахи кенахи шийца дукха протеин йола 1200 тонн сенаж 250 тонн йол кийчъе йиш хургья хийцна. Гектара тІара чуэца доакъара культурий хьувкъам алсамбаккхара къаьстта теркам тІабоккхаташ болх бе лерхІ оаха тІехьа тІайоагІача хана. Лаьттаца хьоанал кІезигагІа йолча кхашка дукхагІа органически минеральни удобренеш тувсаргья, сихагІен листагІен тІаювла баьцаш дукхагІа дІае тьожаргда, хий дехка кхаш хІара шера шердергда.

Доакъар Іалашдара лаьрхІа бригада вІашагІъеллай укх шера. Цунна кертте оттаьаь дикка балха опыт йола, хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашде ваз оарцагІбах хоаш вола Марзиев Башир. Доакъар Іалашдара балхаш соахкарчул дукха диналагІа лел хІана. Масала, Тераки дукъа тІа ятх бІаь гектар хургйолча эри буц тІаювлача даьгІенашка мангалашца а косилкашца буц хьокхаш Іалашъяь я хІанз боахаме йола 160 тонн йол.

ДукхагІйола йол Ялхарой яхача чІоже долча даьгІенашка Іалашъю совхозе, кулг-кара лаладеча механически мангалашца буц а хьокхаш. Лелае атта, овсарле йола болх бе вІаштІехьлоалийташ да уж. Механически мангалца цхьан саго дийнахьа буц хьокх вешта мангалаца иттие хьокхар миссел. ХІаьта укх шера Ялхарой яхача моттигера 700 тонн йол кийчъе дага ба совхоза къахьегамхой.

Цу тайпара, цаІ-ах шера хьайбаш кхаббал доакъар Іалашде аьнна шоаш тІанийна социалистически декхар толамца кхоачашде шоаьта карагІдархиларах дог тийша къахьегаш я тха совхоза коллектив.

Б. МАГОМАДОВ,
Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза керттера агроном.

«РСФСР КУЛЬТУРА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО» ЯХА СИИЛЕН ЦІИ КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНЕИ ОРГАНИИ БОЛХЛОШТА ЯЛАРАХ ДОЛА

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Советски культура даькъе дика хІамаш карагІдувларагІа «РСФСР культура заслуженни болхло» яха сиилей цІи лойла

1. **Алаенюриц** Арсен Абрамовича — Московски областа Дмитровски городской культура Дворца халкъа театра режиссера.

2. **Андреев** Юрий Андреевича — халкъа депутатий Ярославски областной Совета исполнительни комитета культура управлене начальника.

3. **Архипцев** Иван Ивановича — город Челябинска Н. К. Крупская цІерагІча пионерий Дворца изобразительни искусства студе заведующена.

4. **Бондаренко** Валерий Ефимовича — культура Московски пачхьалкхен института доцента.

5. **Буровцева** Алевтина Викторовнана — Кемеровски областной библиотека заведующена.

6. **Золотов** Виктор Кузьмича — Новосибирски областа халкъа депутатий Черепановски районни Совета исполнительни комитета культура отдела заведующена.

7. **Клишашевский** Сергей Павловича — Нохч-ГІалгІай республикански музыкальни училища преподавателя.

8. **Лящевская** Вера Михайловна — Кемеровски областной библиотека заведующена.

9. **Левин** Лев Абрамовича — культура Московски пачхьалкхен института доцента.

10. **Лисицин** Виктор Григорьевич — город Свердловска Октябра 50 шу дизара цІерагІча культура Дворца директора.

11. **Попеску** Тамара Александровнана — Московски областа Загорски пачхьалкхен историко - художественни музея - заповедника директора.

12. **Прыткова** Зинаида Васильевнана — художественни йоазон Липецки деша-ра-опытни производственни комбината директора.

13. **Ярцева** Екатерина Митрофановнана — город Москва Свердловски района централизованни библиотечни система № 83 йолча библиотека - филиала заведующена.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **М. ЯСНОВ,**
РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Х. НЕШКОВ.**

Москва.
1981 шу 22 июль.

ПАРТИЙНИ ГРУППАШКА—ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ДАГАРА КЪАМАЬЛАШ ДИР

Шелковски района Ленина цIерагIча колхоза пхелагIча жа леладеча ферме болх беш 69 саг ва. Царех хIара ворхIагIавар коммунист ва. ДиълагIа шу да цигга партийни группа йола. Цун мугIараш хIара шера шерлу. Къахьегама ветеранашца цхьана болх беш ба дукха ха йоццаш парте хьаийна къона жа Iуй Х. Надаев, Д. Одуев, М. Ережепов, кхыбараш.

Колхозе эггара дикахагIа толамаш дахьа ферма и яз. Цо йоккхача коталонца чаккхьаьккхар дIаяха пятилетка. ХIаьта укх шера дIадахача хьа хиниа задани а дика кхоачашъьй цо. ДIадахача шера бахьчул дикагIа болх бе гIерт ферма коллектив укх шера.

Партийни группе хиннача отчетно-хоржамий собране белгалдаьккхар ферме укх шера 7767 Iаьхар баь хилар, плакал 1016 Iаьхар дукхагIа. Бахкача 100 жена тIехьара 110 Iаьхар хьалкхебе тIанийца социалистически декхар долаш 115 хьалкхебаьб. ЗаданегIа 80,3 тонн дIаяла йоагIача 94,4 тонн тха дIадениад. Цхьан устагIаца тIера тIанийцача декхарагIа доагIачул 0,8 дукхагIа килограмм тха даьккхая, вешта аьлча 7,3 килограмм.

КПСС XXVI съезд хила гаргагIертача хана хьалха цоаш тIанийча декхарашна а хьежа, ахы а доккхагIа декхараш гIанйнар жа Iуша. Ферма болхлоша толамаш доахача доккха дакъа лаьцар партийни группо.

Отчетни доклад еш партгруппорга А. Таамурзаева белгалдаьккхар: жа Iуша шоай болх бу бокахача бехктокхаме а хетаI, коллективе нах Iинерза ба, вIашн гIоновкъостал ду. Иштта бартайна коллектив хилар да вай толамаш дахара бахьанех цаI.

Партийни группе хан-ханнахьа дувцар производственни гIуланхаш, социалистически ахь миштa лел хьожар, дикагIбараш хьонхаме буцар, тIехьабусарашта критика йора.

Партийни группе оттаьча предложенегIа хьалха латтача жа Iуй А. Нагуманова бригада дIадахача шера хьаийллар дикагIа йолча опыта школа. Цига дукххаеошц лаккъаьй шоай опыт.

Жа Iуй собране доккхий толамаш доахаш шоаш беча балха опыт йийцар дикагIболча жа Iуша Махмерзаев Султанек Турманов Дмитрен.

Отчетно-хоржамий собране дийцар коммунисташ болча жа Iуша къахьегама толамаш доахаш, общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лоацаш, партийни порученеш кхоачашъеш деш доаа гIулакхаш. Масала, воккхагIволча жа Iуй Геримсултанов Баде бригаде жена тIера 88,8 центнер тха даьккхар, вешта аьлча планагIа доагIачул 23,4 центнер дукхагIа. Цига устагIана тIера юкъера лоархIаш 8 килограмм яккха декхар тIанийцадар. ХIаьта даьккхар 8,8 килограмм тха.

Махмерзаева бIаь жена тIехьара лерхIаш 132,4 Iаьхар хьалкхебаьб. Колхозе эггара дикагIбола хьонхам би яз. Ферма заведующи волча коммуниста Х. Г. Рубаева пропагандист а волаш занятеш йир юкхьанцерча экономически школе. Коммунисташ А. Нагумановен Д. Одуевен газеташи журналаши деш, беседаш ю коллективе.

Отчетно-хоржамий собране къамаьлаш дир 6 коммуниста. Цар дика лаьрхIар партгруппорга баь болх. Бокха мах бир хьинаре, хила ма доагIара дешаш къовстаде хоаш, коллектив декхараш кхоачашдара оарцагIйоаккхаш цо деча гIулакхий.

Коммунисташа дийцар укх шера дахьа толамаш чIоагIде дезаш, жа Iуй бытовой хьалаш, церна деш дола культурни торговни гIулакхаш дикагIа де дезаш хиларах.

Къоначa коммуниста Д. Одуева аьлар:

— Хьайбай боахам ударни фронт я, — аьнна декхар оттаьд вайна хьалхашка парте. Вай, коммунисташ декхарийла да яз толамца кхоачашде. Из кхоачашдара хIаране шийна мотта дакъа лаца деза. Жегара дукхагIа продукци яккхара болх дикагIа бе беза. Тха бригадо лаьрхIад тха даннхаре хьакъехьа пятилетка тIеххкхоачашъе.

— Вай хIанз долча хьалашка жегара яхы а дукхагIа продукци йоаккхалургья вайга, — аьлар воккхагIволча жа Iуйо Б. Геримсултанова.

БоккхагIболча жа Iуша К. Абдуразаковен М. Габуевен йоахар автолавкаш наггахьа мара яIац же тIа. Жа дахкача ханен тха доаккхаши мара хилац уж. Из бахьан долаш жа Iуй дезал итташ километраш гаьна йолча тикаш тIа баха безаш хул.

Жа Iуша дийцар ца мелача хина дикагIа Iалашде дезаш хиларах, желаш йолча гIувнаш яха езаш; цига гIожа доакъар хьатIаоза дезаш хиларах, кхыдарех.

ХIанз а тIехьа электричество яц желашка, вочa помещенешка жа Iуй бахаш моттигаш а я.

Собране къамаьлаш даьрашa яьча замечанешкеи предложенешкеи хьежна партийни группас оттадир коллективера организаторски кхетамен болх тоабера, яхы а дикагIа къахьегара, социалистически яхь яхы а шерагIа йоаржалра хьадди доаа гIулакхаш делга.

Е. ФАРНИЕВА.

МАДАРРА ДУВЦАШ...

Автотранспорт лерттIа лелаш ца хилча, цхьаккха а предприяте болх дIагIоргбоацилга массане а кхетадеш да. Механизатораш санна шофераш а колхозашкеи совхозашкеи рукъа хьакхоллаш бола нах ба. Цудухьа Сунженски района «Ассинский» яхача совхоза — завода партком автогараже вIашагIтехар шийтта сагах латта партийни группа. Из санна йолча партгруппана могаргда духхьала партийни организацена мара кхоачашдулургдоаца декхараш кхоачашде.

ДIадахача шера партгрупорга хержар шофераштa юкъе толашагIвола Николай Александрович Пожилов. Шера баьча балхах коммунисташта отчет е ха эттар партгрупорга.

Очетни доклада тIа ковкъоста Пожилова коммунисташта дийцар партийни группой хIаза коммунистой шера баьча балхах. Отчетни хана шийтта собрани яьй. собранешка дийцар автотранспорта болх тоабарах, автомашинаш сайца кIезигагIа лоаттае езаш а мухь тIа боацаш кIезигагIа лелае езаш а хиларах.

— Вай коллектива балха тIа хIанз а кIезига дац кхоачамбоацараш,—аьлар докладчина. ХIара коммунисто кхетаду шофергара даьнна нийса доаца зIамига хIама а лерттIа кхоачаш ца яь задани а производстве Iаткъаш йолга. Фуд хIаьта болхлой ханнахьа шоай балха хьа ца боалабар? Из да, нагахьа санна оасар деш бале, из тIехьататтар, хьуанкъам чуэцаш бале, из тIехьа баккхар, юххера а хьуанкъам лохбар. ТIаккха тIанийца социалистически декхараш кхоачашделга дохадар а. ХIаьта иштта моттигаш цкъа хиина Iийнац. Волхлой шоай ханнахьа цIа ца буташ, кхай тIа хаппахьа даа хIама хьа ца дахьаш моттигаш хиняй. Цу дерригенга нах вIгIазбугаш хилараи совгIа болх юха а тийттаб.

Партийни группа коммунисташта, бIаргадейнад уж кхоачамбоацараш, шоашта могачогIа дIадаха а гIийртаб. Шоферий коллективо наряд кхоачаш ца еш моттиг эттача цунна бехке бараш бийцаб партийни группа заседане. Масала, къахьегама дисциплина толханрах шоаш вийцав В., У. Гаредсонов. Предприяте къахетам боацаш къовсам лоаттабу корта бохабу милар совдоахарашпа. Бехза а болаш балха баьхна хинна Воробьевн Гусеви вийцар партийни группа заседане. Уж балха тIа битанзар. Бахьаа, цар де деваш хинар юкъагIдисар.

Къахьегама дисциплина телхасраш цIенхаштта бехктокхаме оз.

Коммунисташа къайла кхахьацар кховчамбоацараш, майрра дувцар царех, балха тIа шоашта новкъарло арех, тIехьагIа уж хургдоацаш де дезарех.

Дукха дика хIамаш карагIдаьннад автопарка коллективана. Мухь дIакхахьара план тIеххкхоачашъьй. Дукхача шоферашa шоаш тIанийца социалистически декхараш а тIеххкхоачашдаьд. Масала, дIадахача шера шофера коммуниста Н. Донченкос 1,5-зза кхоачашйир план. Шоай социалистически декхараш дика тIехкхоачашдир шоферашa коммунисташа В. Тормасинова, В. Алышкевича, С. Адуева. Социалистически яхье къалха латт В. Шажохин, А. Чертков. Производстве хьалхалаттарашa хьинаре дакъа лоац общественни вахара юкъе а.

Партийни группа коммунисташа, шоай кхоачамбоацараш дувцаш санна, гуттахьа дувц администраце балха тIа лерттIа доацараш а, критика йир шоферий болх нийса вIаштIехьа ца боаккхаш хиларах. Белгалдаьккхар цунна автопарка харцахьдар мара, шиф де дезар ца гуш хилар. Масала, ханнахьа хьа ца яхьаш кхай тIа йиса продукташ, иштта дола кхыдараш дина гу администрацена. Шоферех хIаравар дийнахьа 10 сахьата (къаьстта йIайхача хана) болх беш хилар гац цунна, нагахьа санна хьа ца яхьаш кхай тIа, масала, помидораш йисаяле, из шиф бахьан доацаш дац. Iоттараш яр мара шоферий балха тIера дикадар гац цунна.

Шофераша шоай болх кхоачаш ца беш бисвра бехке хул гаража кулгалхой а: автомашинаш тIа грузчикаш ца тоъаш моттигаш я. Кхийна нах бахнийта безача метта кхелета бераш доахийт мухь тIаботта а тIера Iобаккха а. Запасной оатхалаш ца тоъаш хилар бахьан долаш машинаш сайца латт.

А. ЗИМАРИН.

КХОАНА—ТОРГОВЛЕ БОЛХЛОЧУН ДИ

Хьинаре хьаьнала коллектив я Грозненски района № 3 йолча хозяйственни тика чу болх беш яр.

Ший балхах дика кхеташ, наьха хьашташ диэза кхоачашдеш хьавоагIа яу тика заведующи коммунист, «Знак Почета» яхача ордена кавалер, Нохч-ГIалгIай АССР торговле заслуженни болхло А. Хациев.

СУРТА ТIА: тика комсомольско - кагирхой бригадаца хьалхашка латта декхараш къоестадеш ва А. Хациев.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ТОРГОВЛЕНА—ХIАРА ДИЙНАХЬА ТЕРКАМ

Шоай профессиональни цIей — «Торговле болхлочун Ди» белгалдоаккхаш вай республика торговле болхлоша ктогаш ю дIаяхача пятилетке шоашта карагIдаьнарий, белгалдаьхад укх пятилетка хьалхарча шера шоай де дераш.

КарагIдаьнарашa яхы а дикагIа болх бе дог оттадеьа тха.

ДIаяхача пятилетке общественни кхача а тIехь паччахьалкхени кооперативни торговле розничи товарооборот 26,2 процент лакхъелар. 1980 шера 710,8 миллион сомага а кхаьчар. 1980 шера планал совгIа 7654 эзар сома маьха товараш дехкар. хIаьта пхе шера — 31 миллион сома маьха.

ДIаяхача пятилетке дика хуцнамаш хилар розничи товарооборота структуре. дукха а дукхагIа декхар керттера промышленни товараш, эпархошта культурни гIуланх дара дикагIйола, прогрессивни формаш юкъейоалайир.

1979 шера дена дIадолаьв хьалхе а даьча заказегIа промышленни предприятеш ма доккхеш да товараш. 12 тика инвалидаштея 14 тика сийлахь - боккхача Даймехка тIема юкъе дакъа лоацаш хиннараштен гIулакх деш я.

Къаьстта сиха дегIаера дIадахача пхе шера торговле материально - технически база. Цу хана 8844 квадратни мето хула помещенеш хьатIайир, царех торгашка гIоята 6388 квадратни метра еш. 5100 холодильниия торгово - технически оборудовани оттайир.

Цо хоййт керда предприятеш хьалъеш йолаш ярaш эргальха товешн бокхха болх баь хилар.

Городе Грозне болх бе йолаялийтар йоккхий торговни предприятеш. Уж я Ленина цIерагIча проспектере «Мебель» яха тика, «Гастроном» торга № 16-н 19-н йола кхачан продуктай тикаш, Гудермесски шоссера кхачен продуктай тика, «Промтовары» яхача объединение «Юбилейный», «Богатырь», «Головные уборы», «Юный техник», «Товары для дома» яха тикаш.

Укх дIадахача хьалхарча ах шера социалистически декхараш кхоачашдеш 100 квадратни мето хула помещени, 160 торговли, холодильни, подъемно - транспортни оборудовани болх бе йолаялийтай, рукъая кхоми хьурмати дар бахьан долаш 48 эзар сома пайда баьб, индивидуально - бригадни хьисапе кагирхоех 110 продавец, контролер-кассир кийчваьв, балха говзал лакхъеш курсаш чаккхьаьхай торговле 200 специалистой болхлочо. Сайрийнарча школашка кагирхоех 209 саг дешаваxийтав, хIаьта советски торговле институташкен техникумашка [illegible] 205 болхло.

ДIадахача шерачул кIезигагIа дIабуал балхара нах, къаьстта дукха нах юкъе болча профессегIа бараш, кIезига нийслу торговле правилаш, къахьегамен производственни дисциплина телхаераш.

Плани социалистически декхараши кхоачашдеча доккхий толамаш даьхад укх дIадахача ах шера № 1 йолча тика (директор В. А. Аракелов), № 2 йолча тика (директор М. Б. Дидигов), № 9 йолча (директор С. М. Джантамиров), № 17 йолча (заведующи Т. А. Арцуев) тикай а кхычар а коллективаша.

Цу коллективашка наха болх бу чIоагIа дисциплина, эпархошта гIуланх дикагIдара уйла йолаш, шоаш деш дар бехктокхаме хIама хеташ, вIашa гIо-новкъостал деш, йоккхий профессионально знанеш йолаш, кердачов, прогрессивни долчоа тIахуваш. Из дерригa я цар балха башхало я.

Укх тIехьарча шерашка кIезига хIама даьдац дIахо а торговли дикагIа вIаштIехьйоаккхаш, бахача наха гIуланх дара культура лакхъеш. Из даьд дог цIена, тешаме къахьегача болхлоша. Цар къахьегама бокха мах баьб, царна Даьхен деза совгIаташ деннад. ХIанз торговле болх беш ва Советски Союза орденаши медалаши сина 285 саг. «Советски торговле отличник» яха медаль сина 803, 2648 саг коммунистически ударник ва.

Иштта толамаш даьха дале а, бахача наха торговни гIулакхаш деча кхоачамбоацараш а да. ХIанза тIехьа а вIаштIехьдаьккха даьннадац еррigача торговни предприятеша ритмични болх белга, цхьайолча тикашка хила ма боагIара пайда эцац помещенеех оборудованиех, продавеций къахьгама оасарле лоха я, санитарни хьакъехьа цIена лоаттаяц помещенеш, оборудовани, пхьегIаш. ХIаьта торговни предприятей балха эффективность лакхъяра тIехь лоаттабеча къовсаме хIанз а холуш толамаш даьхадац къахьегам дикагIа тоабара системо.

ХIанз а тIехьа цхьадола товараш кхоачамболлаш хилийтац бахача наха. Торговле дика доаца товараш дахьаш моттигаш а нийслу. Иштта нийслу торговле правилаш, къахьегамен производственни дисциплина телхаеш.

Цхьайолча торговни коллективашка хила ма боагIара бац кхетама болх, къаьстта кагирхошта юкъе.

Шоай балха тIехь дукха гIалаташ ду республикански оптови базаша а. Ветта а квартале а торговни организацеш товарашца цар договорегIа, товарооборота планагIа Iалашйой а, из ритмични деш дац, сезони наха хетташ дари теркала ца деш, ассортиментех ма доагIара довцаш ду.

Укх пятилетке доккхий декхараш латт торговле болхлоша хьалхашка. Уж толамца кхоачашдар тийша да боах дика вIаштIехьбаккхарх, гIулакх кхоачашдара дисциплина, торговни беррига болхлой профессиональни говзал лакхъярах. Ший декхар кхоачашдара хьакъехьарa хIара болхлочун бехктокхам лакхбе беза, ира къовсам лоаттабе беза торговни процесс тесса лелаяра, материалаши къахьегама хан лехьа йоаяра, торговле правилаши паччахьалкхен дисциплинаи телхаяра духьал.

КПСС XXVI съезде дIахо а торговни процесс эрганьккха тоаяра, торговле материально - технически база чIоагIъяра, бахача наха дикагIа гIуланх дара хьакъехьа оттадаь декхараш республики торговле болхлоша толамца кхоачашдергда.

В. ГАЖАЕВ.
Нохч - ГIалгIай АССР торговле министра заместитель.

«Нохч-ГIалгIай АССР торговле заслуженни болхло» яха сийлен цIи лацарах долa

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Торговли дегIайоалаеча доккхий гIуланхаш карагIдувларагIа, бахача наха гIуланх дара прогрессивни формаш балла кхьехкулдарагIа республика общественни вахаре хьинаре дакъа лацарагIа «Нохч-ГIалгIай АССР торговле заслуженни болхло» яха сийлен цIи лойла:

Абубакарова Малика Муслиевнана — Грозненски горпищеторга № 95 йолча тика продавеца.

Козырева Клавдия Васильевнана — Къулбаседа-Кавказски маьнданакъа Грозненски ОРСа Гудермесски филиала № 1 йолча тика заведующена.

Султыгова Даламбека Азайна — «Гастроном» яха Грозненски торга № 14 йолча тика йоккхагIйолча продавеца.

Янгульбаева Нурдина Янгульбиевнана — Надтеречни района потребительски общества столове шеф-повара.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1981 шу, 23 июль.

МАЬКХ Ю МАСТЕР

ИттлагIча пятилетке толамаш дахарах паччахьалкхено орденашцеи медалашцеи белгалбаьхача вай республикерча кооператорашта юкъе яр пекарне мастер Шерстоперстова Вера Алексеевна.

Каргалинская яхача станице я цо болх бу пекарни. Цига нийсделар тхо. Тхона духьалера заведующи вола Атухаджиев Нажрудин. Цо хьеккар тхога миштa дIабода болх хIара цехе, бIаргалийтар бод хьокхабеш йола мешалкаш, хIанз-хIанз йIайха, кIаьди маьхх аралла езаш йола пешнаш. Из дIаяхьа нийча латт маIарашна машинаш а. Дукха ха ялалехьа маьхх кхоачаргья Каргалински, Дубовской, Бороздиновски станицай тикашка.

— Завод кхаь сменагIа болх беш я, — йоах Нажрудина, — вIалле сеца ха йоацаш, дийнахьа кхоза Iуйрана, делкъийна, сайрана дIакхухь маьхх тикашка. Шоай болх дика ховш ба тха мастераш а, царна юкъе я дукха ха йоацаш вай паччахьалкхено дика къахьегарах совгIатаца белгалъяьккха Вера Алексеевна а. Из совгIат шийна деннадале а ерригача коллектива дакъа довл цох, — йоах Шерстоперстовес.

Укхаза бIаргайра тхона Вера Александровна ше а. Цу кадайча, тоам болча, елаенна юхь йолча чхьлсаго дийцар маьккаш а миштa йовлелар.

— Кирова цIерагIча совхозе яр со доярккала болх беш. Дукха а безар сона из болх, плана кхоачашйора, бакъда, могашал дика яцар. ХIаьта лораша а аьлар профессин хувца еза, аьнна. ХIанз мичахьа гIоргья? Из хаттар дар сона хьалхашка лаьттар. Маьхкаш яра говзал караерзае хьехар дир сона. ТIаккха яхар со пекарне. Велаенна тIанийцар со кулгалхочо Атухаджиев Нажрудина. Кердача метте эггара хьалха яз болх бир бод хьувча.

Ди тIехьа хьакхаштаювлар Вера Алексеевна шийн профессеца. Ала деза, маьхкаш йоттарий болх атта ца хилар, къаьстта Каргалиниске яр мо йолча зIамигача пекарне. Укхаза дуккагIа дола балхаш кулгашца де дезаш да. Масала, царех да хьоар ловсар. Цхьан сменагIа бод хьокхабалехьа массайтаза лоиса ела хул 2 тонн хьоар. Лайса даьнна хьоар чудохк мешелкашка цу чура кечбаь бод кхоач кепашка, къаьстта бIаргланха беза маьккаша пешка чу оттаьчул тIехьагIа йоагIаш йола температура лоаттаеш.

Дукха ха ялалехьа Шерстоперстова хьожаю мастеpалла. Ший балха говзал къоначарна дIалла аргIа сунга кхоач.

— ХIанз ас Iомабеш ба шоай балха чIоагIа тIера бола мехкарий Шульга Тания Лапина Валля. школа чаккхьаьккхачул тIехьагIа баьхкаб уж укхаза.

Маьхк дика ца хилар а ший ханцахьа тикашка ца яр а бахьан долаш каст-каста латтъаш хул вай республикерча юрташкара нах. Бакъда, Каргалински пекарне балха раьза воацаш саг хургвац. Нагахь санна электричество йовцаш буса, из шоай бехкагIа деца а. кулгашка бу укхаза болх. Из атта дац.

— Оаха хьалъча маьхка нах раьза ца хулс, сона гетара хила хургда. хIана аьлча, са йо! Тамара я станицерча халкъа депутатий Совета председатель. Из йолча болх мах кховчамбоацараш дувца. ТIаккха атта хургдий нанна, йоIо цIийлургйола къамаьл хьалча? Цул совгIа, Тамарас совгIатаца со декъалъювцаш аьлар «Эсдал бIарга ма яйталахь, мама!».

ЧIоагIа раьза долаш цIадаьхкар тхо Каргалински пекарне коллектив а ший станицерча наха махулла дикагIа гIуланх де гIерташ йола мастер Вера Алексеевна а йовзарагIа.

С. ВОРОНИН.

СУРТА ТIА: В. А. Шерстоперстова.

Г. КУРИЛЕНКО сурт.

ЦхьайтталагIча пятилетка мулаш

ХIАНЗАРЧА А ХЬАТIАКХУВЧА А ТIЕХЬЕНАШТА ХИШ ЛОРАДАР

КПСС XXVI съезде бохка теркам тIабохийтар гонахьара Iалам лорадарa, къаьстта аьлча долха хиш, Iаьарч, фордаш бIех ца дайтара.

АПН корреспондента ЮРИЙ ДВОРЖАКА хаттараштa жоп лу РСФСР мелиорацеи хий боахамеи министра заместитела, РСФСР хих пайда эцарга хьежачех лорадечех паччахьалкхен керттерча инспектора НИКОЛАЯ ЧЕРЕПАХИНА.

— Сецдухьа беш ба вай мехка, хиш, Iаьарч, фордаш лорадара теркам?

— Эггара хьалка яз ду хин ресурсаш Iалама эггара лоархIамеи цунца цхьана эггара доккхагIа халахетар доалаш йола компоненти хиларца. Саго вахача къахьегаш сиха хувцалу яз. Цу ресурсех пайда эцарах хила мe еззара латтаргйоаш уж лораярах тийши я бахача наьха хьалторо, экономика дерригa доакъош — юртен чкъьаряйи боахам, промышленность, транспорт — дегIадоагIилга. Цудухьа хин боахам эргабаьккха тоабар, хих лерттIа пайда эцар, лорадар дукха шерашка дIахьалхе СССР экономически социальни дегIаахара лоархIамера низ ба.

— Хин ресурсаш лорадара вай мехка юридически — йокъон дирд малагIа я?

— Хин гIуланхаш вайцига нийслу лаьрххIа долча законаца — СССР Союзеи союзни республикаийн хин законодательства лардаца, хIаьта Российски Федераце цунга хьежна — «РСФСР хин кодексаца». Уж законодательни акташ дукха ха йоацаш юкъейоаладьй: укх тIехьарча итт шера. ГIулакх миштад аьлча этта йола хин гIуланхий практика СССР кердача законодательствага хьежжа нийсъе езаш яр.

Масала, даиие а ца магийташ эттар бIеха хиш чукецилга. Предприятеш декхарийла я хIанз шоашта чура арахецаш дола хиш юха чу а ухийташ цIаьнха пайда эца, хIаьта иштта хиен отходаши йоаца технологически процессаш юкъейоалае а. Хин законодательстве керда дIадехарашка хьежжа ерригача йолаш йолча а хьалъсел латтача а предприятей технологически процессаш хилийтара массанахьа а городашкара, болхлой поселкашкара. нах бахача кхыча моттигашкара арадувла бIеха хиш цIендара дукхагIа хилийта бийзар хий лорадара объекташ хьалъярга дIайохийта расходаш. Цунца дувзаденна КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советой арахийцар лаьрххIа массехк соцам. Хетаргахьа царех дукхагIа йовзаш я Волган Урален хиний бассейнаш бIех ца яллийтара де дезарех яр. Цу хиш тIа хьалъяьй эзараш йола хиш лораду сооружениеш. Иштта балхаш де лаьрхIад Азовски, Iаьржача, Балтийски фордий, Байкала Iама бассейнаш тIа а. РСФСР-е хIара шера хий лорадара гIуланхашта кхоастаду миллиард сомал дукхагIа ахча.

— Хий лорадара малагIа гIуланхаш де лаьрхIад цхьайтталагIча пятилетке?

КПСС XXVI съездо чIоагIдаьча 1981—1985 шерашкеи 1990 шерага кхаччалца йолча ханеи СССР экономически социальни дегIайоалаяра керттерча лосташ тIе оттадаьд Iаьржача, Азовски, Балтийски фордий бассейнашка а мехка эггара лоархIамерча промышленни районашка а хий лорадара объекташ хьалъе. Хий юха чу а дайташ, цIендаь цох цIаьнха а пайда эцара системa низалаш дукхагIа хилийта, предприятешка ара а ца доалийташ хих пайда эцара система хьае а из юкъейоалае а лаьрхIад. Хий духаунла моттигаш лакъарах дукхагIа лораергья. шоаш санна кхы йоаца Iалама комплекси, эггара хьалха Байкал Iам лорабара я царех лерттIа пайда эцара а дIахо болх бергба.

Лоамцача хана хьалъе еза бIаьн йола хий цIенду керда сооруженеш, царна юкъе Ленинграде, Калининграде, Ростов-на-Дону, Краснодаре; кхыча йоккхийча городашка, дуккхача промышленни предприятешна а ещ. Балхаш мел дукха да ховргда ленинградски комплекса проектах аьлча. Дийнахь-буса цо цIендергда 4 миллион кубометр хула хий. Из хьалъярга дIагIоргда 300 миллион сом. Искусственни территори хьаяра миллионаш кубометраш гIум хьатъяккха езаргья. Насосни станцей 70 метр кIоарга 60 метр диаметр йола аьшкбетона турбаш оттае езаргья, иштта кIоарга оттае езаргья йоккхий коррекдораш (царех хIаране паргIатта машинаьхьа вагон дIалоацаргья); хий цIендеш йола сооруженеш аьшкбетонах хьалъе езаргья. Московски ираш ма лаьрхIача, дунен практике шоашта нийса кхы йоацаш я уж.

Хий лорадареи кходареи сооруженесех я предприятешкара арадоагIа хий юхачууварa а цох цIаьнха пайда эцара а йола системаш. Цар низалаш а лакхде лаьрхIад керттерча лостамаш тIа. Цу системаша йиш хулийт вай Iамашкара хий кходе. Из мел чIоагIа эцаш да кхетадергда РСФСР-е цу хьакъехьа дечох а. Мехка хин дерригача кхоачамех 90 процент Российски Федераце дале а, промышленни юрта боахамех хьакъехьа эггара чIоагIагIа дегIаьхача районашка хий тоъаш дац. Йокъал эттача шерашка боарамза уттаде дезаш хул цигара хий.

Хий юхачуувзарон цох цIаьнха а пайда эцарон йиш йолча моттигашка хий доаца технологи хий дIа ца дохийта системеи юкъейоаяро хий дукхагIа дIа а ца дохийташ РСФСР-е иттлагIча пятилетке тIаккхийтта ерригa продукци яккхийтар. Духхьала Волган Урален бассейнашка шера кходаь хий хилар 50 кубически километр гаргга, хIаьта из да юкъерча додача хи чура дар миссел.

Хий лорадараи кходарaи деча гIуланхех лархIа доагIаш да хIанзарча пятилетке хий предприятешнара ахча доаккхаргхилар а. Из бахьан долаш промышленносто яхо а даш пайда эцаргба хих.

— МалагIа керда хин системаш хьаергья укх пятилетке мехка?

— Халкъа боахама хьаштагашa дIадех хий латта керда моттигаш яккхар. Бассейнашкара хий дIа-хьа ухийтаргдола балхаш дар. Укх пятилетка хий доаттаду моттигаш йоккхаргья Уфа тIа, Урала тIа, кхыча долхача хиш тIа. Къулбаседе долха цхьадола хиш Волга бассейне доагIаргдолаш юхахьоазаде лерхI. Цо йиш хулийтаргья Доли, Кубаши, Урали дукхагIа хий долаш хилайта. ТIаккха цу хишта юхерча промышленносте, юрта боахама хин хьакъехьаре паргIато яргья. Бокхха теркам тIабохийтаргба Каспийски форда чура хий кIезиг ца далийтараи Азовски форда чура хиш дирал лаьгIъяраи. Къулбаседера хиш Средни Азеи Казахстанен хьахьоезадара дIахо Iилматохкама балхаш дергда.

— ХIаьта иштта лакхаш хиш кхоачамаш лорадара хьакъехьара дунен халкъашта юкъе цхьаш леладу гIулакхаш?

— Хин кхоачамаш лорадара гIулакх духхьала цхьан паччахьалкхен хьашт хинна Iац. Вай мехкара дIадолалуш а хIаьта кхыча мехкара вайцига доагIаш а хиш да. Иштта долчар хьакъехьа цхьана гIулакхаш леладу вай лоалахошца — Финляндеца, Польшаца, Афганистанаца, Монголеца, кхычарца. ХIара мехко довзоццара хиш бIех ца дарех хин режим толка ца ярех хьакъехьара ший декхараш кхоачашду. Дунен халкъашта юкъе шерра бувзам лоаттабу вай паччахьалкхено фордаш лорадара. Балтийски форд кемаш тIара Iокхувсача хIамашца меттел берда йистерча объекташкара кхувсачарца а бIех ца балийтара Конвенцена юкъе дакъа лоацаш я Советски Союз. Дерригача фордашта йоагIаш я форда конвенци. Из я кемашкен форда тIа лелача кхыча хIамашкен хий бIех ца дайтара лаьрхIа. Форда чура хий цIена хилийтара тIаьхожам лоаттабеш вайцига я лаьрххIа йола служба.

(АПН).

КХОАНА—СССР ТIЕМА-ФОРДА ФЛОТА ДИ

Шоввa Краснознаменни Балтийски флот. ТIемcи политически кийчо еча керда толамаш доахаш какъа бахкаб морякаш - балтийцаш СССР ТIема-Форда Флота Дениx. Революционни тIемен традицешта тешаме а болаш цIена кхочаште гIерт уж шоай патриотически интернациональни декхар. ЧIоагIа лерабу цар советски халкъа машарера къахьегам.

Кемаш тlа, частешка, подразделенешка дуккагIа хулаш боагIа тIема техника дика lомаль бола, лакха оценкаш йолаш дешара-тIема декхараш кхоачашдеш бола бlухой - отличникаш.

СУРТА ТIА: «Октябрьски революци» яхача крейсера хьалхалатта бlухой-морякаш (аьрдехьара аьттехьа) I статья старшина Дмитрий Клименко, III степена «За службу Родине в Вооруженных Силах СССР» яха орден лелаер, III ранга капитан Александр Трофимов, мичман Михаил Зуйков, матрос Анатолий Галкин, воккхагIвола лейтенант Владимир Гурьев.

Н. АКИМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЮХА А ОКЕАНА ЧУ...

(ХИН КIАЛ ЛЕЛАЧА АТОМНИ ЛОДКА ТIАРА РЕПОРТАЖ)

Халла, дийнача кlамах хьахадаш санна, хьалъйелар атомохода лакхера рубочни люк. Кема командира 1 ранга капитана Никитин Геннадена lотlалийгар рубки дlахьовлача хана диса хинна хин дева тlадамаш из хьаслача хана. Атомни ракетоносцо дlаьха, хала кlираш доахеш пинъ беш нийсденнача океана хин тlадамаш. Хlаьта командира йlаьхчача хана хьогал лайна хьастара хий мелча санна, океана тlара мерза фо чу а оваш садаьккхар, (цо наьнъа аравоалаш эггара тlехьагlа дlахьовл рубочни люк, никъ бай ваьлча эттара хьалха хьа а сил). Бакъда, отсекашна фо химически, биологически, кхыча параметраша ма яххара да. Хlаьта а микхаша, океана, лаьттано феца эдешдар дац цунца.

Атомохода чу даьнна фо керттерча отсека чу кхестар, корта хьовзабир. Из дар Даьхен фо, коталон фо. Да а дар из коталон фо, океана кlоаргача хи кlал дуккха эзараш милаш никъ а бай толамца юханкхьачадар атомоход, уцахцlена а могешмаьрша а болаш морякаш. тlема lомабалара декхар кхоачаш а дай. Цо дог гlоздоахар массане а. Унх шера СССР ТIема-Форда флоте социалистически яхь дlайоланьр хин кlал лелача цу атомни лодка морякаш ба. Дукха низ тlабахийта боваш социалистически декхар да кема экипажо тlанийцар.

Командир кема тlа ваьлар, цунна тlехьа вахтенни эпсар, сигнальщик. Никитин Геннаде гонахьа бlарг лекхар, дийна тlехьашкахьа кхесташ йолча перископа бlара хьежар из — оптикага гlолла хьож океана тlехенга дуккха ха хин кlал волаш яккха езар, дагалаттарал совгlа дуне бlаргаго йиш йоацар.

Хин кlал лелараш эттара чlоагlагlа гlадбугаш хlама да хин кlалхара хьалтlа а баьнна шоаш хи кlал болчи хана ма хиллара долла хlама маьрша, паргlата, ирaзе бlаргадоар. Сигале маьрша, малх беркате, шоай кхоанена бlубенна советски нах хилийтар духьа дуккха ха яккха океана чу ма боалий морякаш. Сома тlалаттача хин тlоано, кема чlоагlача корпуса вахарех къоастабаь болаш тlагlертта къахьег цар дийнаь-бус цакаддаш цаl шоллагlчо хувца а хувцаш реактор тlа, торпеда тlа, ракеташ тlа, кема дуккхача механизмаш тlа вахте латташ.

Никитин Геннаде шийфлотски никъ дlаболабир 1950 шера Нахимовски училищера. 18-эза хиннав из океана хишта кlал никъ беш. Укх тlеххьарча хана бархlазза кема командир а волаш. Кlордадаь а хургда, хlаьдвала а тарлу аьнна хет. Бакъда, фордо, форда тlарча служба шийтайпара тlаоз саг, цlаьккха а походе хьех нах. Са чlоагlа дола, форд безза нах лоархlабу довзабьннача фордах, нагахьа санна духьал воале моастагlчох а.

Форда чу болча хана хlара дийнахь цу чу тlом бара lомалуш хулар кема экипаж. Кхайкаш хулар сарi доаккхаш йола оаз, готтача проходашка тlолла кема чу удаш хулар матросаш, шоаш болхаше а барзкъаш тlа а дуваш. Яьнна пlи хулар, отсекаш хьалъюзар хиво, «моастагlчун» кемаш тlара гидролокатораш екар аккар хин кlалхара кема хьалахл гlерташ. Бакъда из деррига а бокъонца долаш а довцаш дагалаьца хlама ма дарий. ЧlоагlA лоlам, кхетам, ниэ хила безалга хин кlал лелаьрий хила дезар дар. Иштта тренировка а еш хьахулар цар тlом бара говзал. Хин кlал лелараштa тlа ца кхочар — из ловзабьнна форд ба. Кема лелача хин цу кlоаргале хилац океана тlехен тlа хьуваш йола талгlеш. Хlаьта хlано, базана гарга гlертача хана шоаш хоалийтай талгlеша а. Кема ах герга йолча мераж тlа чоп буйлар, lаьржача корпусах етталора талгlеш. тlаккха рубках ккийтте йохар уж. Делха догlа санна дола тlадамаш детталора лакхо латтача наха, бакъда, цар из тернал дацар. Хlанз дlатlакхача гаьна болча форда бердагахьа хьежар уж.

Вазе кемана накъабоагlаш традици я. Из хьайоллаенна тlом хиннача хана. Хин кlалха лелараштa накъаенай кхыча кемаш тlара экипажаш, лоххаш я оркестр, воккхагlволча начальника даьгъала юкъ базе кхаьчача кема экипаж, кемага хьож, хин кlал лелача кема командира еш йолча докладега ладувгl. Хlаьта цо ший доклад йистейоаьх керда декхараш хьом бlаишеш кхоачашде кийча да кема, аьле (из а я традици). Адмирала къаьстта чlоагlа ладийгlар командира докладе тlеххьарча дешашка.

— Юха фордала даха кийча да яхилга фуд, — аьлар адмирала холуш вела а къежаш.

— Кийча да, — жоп делар Никитина.

— Геттара дика да-кх... сахьат даьлча ракеташ кхувса езаргья.

Из цхьаннена а дагадоацар дар, бакъда, цо цхьаккха эгlаз вигаьзар. Хин кlал лелача кема командир а, тlема ракетин даькъа командир а, экипаж а. Цхьа кlеззига са а леlа юха наькъа баха кийчбала болабелар морякаш. Царна хьатlаера керда продукташ, кхоачамаш.

...Мукъ тlаботта оттадир атомоход. Валластни цистернашта ший еза кlажараш тlахийцар хиво. Океана чу къаьладаьлар хин кlал лела кема. Цхьацц ахкахьа кlеззига буйлкъаш а бай шаьра дlаэттар форда хий. Хlанз керттерадар да хин кlал лелача кемана духьала яь чlоагlало йохаяр. Из ба «моастагlчун» кемаша теха гидроакустически цlарал.

«Моастагlчо» чlоагlа лехадар форда чу хин кlал лела кема. Бакъда, атомоход, говза маневраш а еш, форда гидрологе башхаленашца ше гуча далийтазар. Форд, Дунен океана дуккха моттигаш дика йовзаш волча, йоккха опыт йолча командира хайр кхерамах кема кlалхар даккха. Ракеташ кхувсаргйолча моттиге кхоач кема. Тайперча отсекашкара хоамаш ду командирага акипажа берригa членаш ракеташ кхувсара кийча ба яхаш. Электронно - вычислительни техникагlа ховш да ракеташ шоаш хьожаьльча дlакхетаргхилар. Хьежача гучадоал океанашка чlоагlа йlаьхчача хана лийнна доллаше а ракеташ геттара дика хилар. Командира ракеташ кхосса решени ю.

Ракета кхосс, геттара доккха кема хи буxе дохийт цо. Хин кlал лелараштa цох миpa хац ракета кхесса йий. Хи чура из арайоалаш бlарга яйналц царна. Хи чура ара а ийнхе, сигала йода ракета, цо хьожальча йода из. Ракета хьожальча нийсагlа кхетарга хьежоа боккха хургба из кхессарий говзала мах, уж моллагlча агрессара духьал эттача котбоаргхилара тешам. Хи кlал лелача кема экипажо тlеххьара из ракетин атака эттара дикагlчарех лаьрхlар кема историе чуxь.

Сергей БЫСТРОВ,
3 ранга капитан.

* * *

АПН корреспондента дахарех репортаж йоаших СССР ТIема-Форда флота керттерча штаба начальника, флота адмирала Егоров Георгий Михайловича.

— ДуккхагIдола декхараш океана чу кхоачашду морякаша. Иштта я флота специфика. Шоай базашкара гаьна даьнна йlаьхчача хана фордашка кемаш лелаo, шоай йиззача радиусагlа самолеташа форда тlа еш йола полеташ наха йола цlенхаштара экзамен я. Иштта дола хlамаш лоалургдац сина чlоагlа, денал долча морякашка мара.

Бакъда, унх шера ТIема-Форда флоте эттара хьалха социалистически яхь дlайоланьча, 1 ранга капитана Геннадий Анатольевич Никитина команда еш долча хи кlал лелача, ракеташ тlайолча атомни кема экипажо толамца кхоачашду ший декхараш. Океанашка еча походашка дуккхаза а белгальяьннача а тlема lомалуш толамаш доахача а берттайнача цу экипажа опыт тlема говзал lомаяра, моральни психологически дика гlулакхаш доахкаш хилара советски морякашта бола дика хьокхам ба.

Вай мохк, ше фордаш тlа уллача йоккхийчарех йола пачхьалкхе хиларах тар ра, вай хана ТIема-Форда флот йолаш ба, хlаьта гуш флота массе а низаш гармонично дегlадоагlа. Бакъда, вай пачхьалкхено цхьаннена кхерам тlатессабац цхьанна а хана, хlанз а тувсац. Из дlахьекхад историе а официальни заявленешa а. Тlема морякашта, СССР ТIема Низий беррагача бlухошта а санна, хьалхашка латта декхар да социалистически Даймохк, социализмана карагlдаьнараш лорадар, моллагlча а хьаьрваьннача агрессора тоха кийча хилар. Цудухьа цар гаьнна дlа а ухаш Дунен океана чу походаш ю.

(АПН).

ЦХЬАН РАЙОНЕРА ХОАМАШ

ДЕКХАРАШ ТIЕХКХОАЧАШДАЬД

Цхьа миллиона 400 эзари тонн халкъа боахама мовхьаш дlа-хьа а хьоп, цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера план цхьоалагlча декабре кхоачашъе, планал совгlа бlаь эзар тоннал чухьнахьа доаца мовхьаш дlа-хьа даьха декхараш тlаийцад «Грознефть» объединене технологически транспорта управлене коллективо. Хьалхарча ах шера 941 эзар тонн халкъа боахама мовхьаш хилар 281 эзар тонн.

Дика тоадаьд предприяте коллективо ший технико-экономически хьокхамаш. Къахьегама овсарле лакхъяра задани- тlехкоачашьнай цо. Ах шера кходаьд 136 тонн доагор, 205 тонн метала, 4 эзар киловатт-сахьат электроэнерги. Производствана юкъейнхьай пачхьалхена 3500 сом пайда беш йола 11 рационализаторски предложени.

Дика къахьегаш ба автомобилисташ. Хlанз цар къахьегама календара тlа ба ноябрь бутт.

«Хlара балха дийнахь хьадер духагlа хилийта!» яхача девизагlа хьожача социалистически яхье къаьстта дика толамаш доахаш ба водителаш, коммунисташ Погосов Ширин, Къахьегама Цlеча байрахха орден лелаеш вола Демильханов Оадхаlар, Къахьегама Сийлен кхоалагlча степена орден лелаеш вола Муртазалиев Ширвани, Бочаров Александр, Макаров Виктор, кхыбараш. Хlара денна йола нормаш 150 — 160 процент кхоачашъю цар.

А. ТИЩЕНКО.

ДИКА ЛОАРХIАБУ ДЕКХАРЕХ

«Сельхозхимия» яха Назрановски производственни объединени вlашагlтехар 1980 шера 19 январе. «Сельхозтехникагарех» цунга дlаелар 30 автомашин 30 трактори.

Болх беш бола керттера специалисташ шевар лакхера образовани йолаш ба. Хlаьта юкъерча звенон специалисташ йистенккхаза лакхера е специальни юкъера образовани йолаш ба.

Ше хьахиннача хана дева планови заданеш толамца кхоачашъеш хьайоагlа тха коллектив. Укх шера ялх бетта планагlа 149 эзар сома маьха де деаш хинна балхаш 178 эзар сома маьха даьд, вешта аьлча из хул 119 процент. 14 эзар тонн мара планагlа яхьа ца езаш хинна органически удобренеш 45 эзар тонн йихьар, вешта аьлча 3,2-эза дуккхагlа.

Планагlа 450 гектара товса езаш хинна минеральни удобренеш 1700 гектара тlа тайсар.

Баьцаш химически лораяра болх бир 1800 гектара тlа планагlа 700 гектара тlа мара бе ца безача, вешта аьлча 2,5-эза дуккхагlа.

Доккхий декхараш тlаийцад тха коллективо укх шера, цхьан условни транспорто 1600 гектара тlа метта 1900 гектара тlа болх бергба, экскаватора 4000 кубометр яккха йогlача 6000 эзар кубометр йоаккхаргья, бульдозера план 3800 кубометр йолаш 5000 кубометр ергья. Иштта кхыдола декхараш а тlаийцад. Из деш тракторaш тlа 3 проценти автомашинаш тlа 0,3 проценти доагор кходергда.

Планагlа 25 эзар тонн яхьа йогlача 60 эзар тонн органически удобренеш хьоргья. Иштта дуккхагlа хьоргья минеральни удобренеш а.

Баьцаш химически лораеш 2,5 эзар гектара тlа болх бергба планагlа 1000 гектара тlа мара бе ца боагlача. Механизировании балхашка додар кхо процентн транспортни балхашка додар шиъ проценти лохдергда.

Уж декхараш толамца кхоачашдара тlехь [illegible] социалистически яхь лоаттаю коллективо.

Ялат, баьцадаараш, доакъара баьцаш хьувкъаяра шоай ханнахьен рациональни минеральни а органически а удобренеш ядохиннаташ кхачна товсара тхона договораш е совхозий директораш декхарийла белга дийхадар оаха КПСС райкомагара. Дукхьала «Назрановский» яхача совхоза директоргара дlанийнкхача тха декхар кхоачашдаьдац цхьанне а. Цул совгlа цхьаболча директораша хьовзамаш ду тхона балха тlа, лерттlа болх хьабайташ. Масала, совхоз-техникума директора шин бетта оаха баьча балхах доагlар хlаша а кхахьожадаьдац. Из бахьан долаш бола планагlа ма боаттlара дlабохьалац. Цу боахаме балхаш даьд воккхагlвола специалист тlа а волаш, вуlг а ладеш. Цу совхоз техникумага 33 эзар сом кхьарчад тха.

«Назрановский» яхача совхозагара дlанийнкхача, совхозаши геттара во тlа а эц lалаш а бу тха объединене механизаторашi. Дуача хlаманпа lалашбац, натурплата лаьрхlа ялат лац, хьайбашта доакъар лац, кхы эшараш хилийтаъ.

Цу хlамаша чlоагlа новкъарло ю механизаторий балха овсарле лакхъяра. Из дерриге доллаше а объединене коллективо толамца кхоачашду шиъ производственни балхаш. Цунна юкъе ба балха хlиа къахьегамхой. Царех ба трактористаш Алиев Мухьмад, Сагов Хьамзат. Бузуртанов Мухьмад, бульдозeристаш Картоев Хьусен, Бенов Беслан, Оздоев Iийса, экскаваторщикаш Тумгоев Юнис. Тумгоев lадрахьман, шофераш Могушков lамарлан, Аушев Бахьаудин, Картоев Мажит, кхыбараш.

Цар шоай балха заданеш 120 проценташ 250 процентага кхаччалца кхоачашъю.

Республика «Сельхозхимия» яхача объединенешта юкъе эттача социалистически яхье хьалхарча кварталехьалхара моттиг лацарах Назрановски объединене механизировании отряда карара кара теле вымпел 200 сом ахчан преми елар. Хlаьта шоллагlча квартале 150 сом ахчан преми елар.

Укх шера ше тlанийца социалистически декхараш тха барттайнача коллективо толамца кхоачашдергда.

М. КОСТОЕВ,
Наьсарен района «Сельхозхимия» объединене председатель, экономически lилмай кандидат.

№ 14 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропаганди агитаци отдела «Агитатора блокнот» яхача журнала йийтталагlа йола номер зепатеха араьнннай. «Кхоан хьурмати деш хила» яхача редакционни статьяца дlайолалу из.

«Деза денош» яхача рубрика кlал я НГIАССР Министрий Совета физкультуры спорте комитета председателя заместителя А. Гучигова «Дуккханеша дакъа лоацаш а, говзал лакха йолаш а» яха статья. Из хеталий физкультурника Ерригсоюзни денна. Иштта цу рубрикана кlал я кинофикаци НГIАССР Пачхьалкхен комитета председателя Г. М. Дегтярева лаьаь. «Ерригача искусствашта юкъ эттара дуккхагlа хьрмар» яха статья. Цо дувц республикерча кинофикаце болхлой шоай профессиональни цеlйна накъа миште болх.

Агитатора новкъостал де лаьрхlа я Л. Н. Толстой цlерагlча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета доцента, исторически lилма кандидата Н. Т. Каплина «Республика юрта боахам дегlабоагlилга» яха статья.

Дунен халкъашта юкъера гlулакхаш дувц Н. Сетуиске цуя тема я: «США — массе террори тlалоаттаду общество».

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

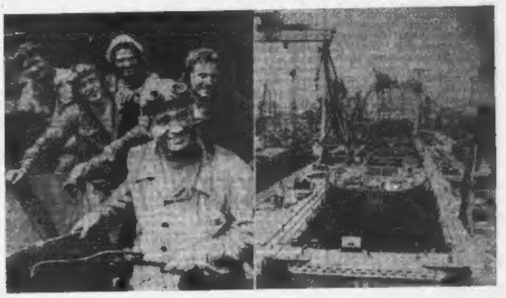

Болгарски индустре сиха дегlадоагlаш дарех денъа да кемаш хьадар. Халкъа lаьдал латтача шерашка СЭВ доазонашка специализаци кооперации яра ларда тlа укказа карадерзадаьд хlанзара океански кемаш хьаделга, цу даькъе 100 эзар тонн мукь кхухьа танкераш а долаш.

Отрасле керттера предприяте — Г. Димитрова цlерагlа Варненски кемаш ду комбинат. Бархlалагlча пятилетке дlахо дегlайоагlаргья из. Керда судогрузаш скрийно арахеца дезаш я предприяте коллектив, укказа иштта арахецаргда контейнеровозаш а. Цу тайпарча кемаша дlахо тоадергда СССР-ан НРБ-ан юкъе транспортаца моахьаш дlа-юда кхухьилга.

СУРТАШ ТIА: 1. Варненски кемаш деча комбината гlишлоя бригада.

2. Хьадеш латт аргlанара кема.

ТАСС фотохроника.

СОЦИАЛИЗМА МЕХКАШКА

ХЕТУЕНА ЧАЙ КХЕДЕРАШ БОЛЧА

Кхаь оагlорахьа хьу тlаьнна лоамаш да. Цар босешка лагlаш дагадохийташ дуга дlалийна террасаш я. Хlаьта лохехьа кlорап санна хоза товенна чаь кlотаргаш я. Уж 200 квадратни километр хула чай кхедеча «Шонг Ло» яхача госхоза арениш я. Из я Хатуен яха Вьетнама къулбеседера провинци.

Чай Вьетнама къаьстта боккха мах беш да. Чаьвo йlовхалах а шелалах а лорaву. кlаьдвалар дlадоайкх, дарба а ду. Моллагlча а городерчен юртарчен цlегlа шо нийсдаларах хоза хьаж йоагlа чай оттадергда шоана. Чlоагlа кийчду чай, цlелеторгий кlопилг миссел эlамигна долча кадилгашка оттаду чай. Цхьаккха а тайпа къамьл дlадолалургдац чай хьалха доацаш.

Чай кхедеча госхозашта юкъе хьалхалаттарех лерхlаш я «Шонг Ло».

— Тха керттера лаьтташ хlанз чай дlадуваш да, яхаш дувц директора Чан Хоис.— Из юрта боахама культура дуккхагlа яьккхара доккха декхар оттадаьд тхона хьалхашка пачхьалкхено. Тха иштта я хьакхарч кхоаба ферма, оаха леладу чкъаьрий, хьалкхеду дега. Совхозе я 200 совгlа гамаж а. Дукха ца йовццаш эзар гарга яр уж, цул тlехьагlа кlезигъелар: цар деш хинна балхаш тракторашен машинашем ду. Бакъда, госхоза керттера культура чай да.

Чаь плантацеш я наьнъа шинна а оагlорахьа, хlаьта цхьайолча моттигашка лоамин босешка а да из. «Шонг Ло» совхозе чай молача кхаччалца кийчду. Из хьалкхеду, чуэц, докъаду. Центральни усадьбана гаьна йоаццаш я госхоза фабрика. Цун оборудовани дикин, къаьнара кле а, 1981 шера цо арахецаргда 350 тонн чай.

— Цох ахаел совгlа экспортагlа Советски Союзе хьоргда, — йоах фабрика директора безамеча кхалсаго Нгуен Тхи Хюена. — Из ха а хоеш шоай низ мелб наьхьет болхлоша, из дикагlа хилийта гlерт. Тха безам ба вьетнамски чай советски наха дезадалийта.

Хlанз СССР новкъосталца хьалъеш я керда чаь фабрика. Вай ханарча оборудованеца кийчъяьча цо дийнахь чаккдоаккхаргда 48 тонн чаь гlа. Из я кхаь госхоза продукци.

Хатуен доазона юхе улла провинци я. Цига каст-каста чухьелх китайски экспансионисташ. Китайски салташа йоккхий топаш, пулеметаш, минометаш етт юрташта, маьрша ахархой бoабу, лазутчикаш, диверсанташ ухийт. Бакъда, «Шонг Ло» яха госхоз дикка гаьна я доазонна. Цун чай кхедараша паргlатта къахьег шоай кхашка.

Хlаьта а сарахьа тlема кийчлуш занятеш ю цар.

— Сона дика дагабоагlа 1979 шера февраль бутт, — йоах Чан Хоис. — тха мехка духьал китайски агрессораша тlом хьоабь ха. 17 февраля lийрнйна цох хоаьи бир тхога ларте провинциальни комитетера. Сатем боабаь денош дар уж. Госхоза къахьегамхоша кхашна болх бора, бакъда, тlема бизза кийчбенна-м бар. 300 эlамига саг оборонни балхаш де хьийха вар, хlаьта бисараша цар бе безаш хинна болх шоаш бергба аьнна декхар тlанийцар. lуйрнйна дена бийса яххалца болх бора оаха хlаьта, тхоай декхараш кхоачагдора. Хlаьта, моастагlчо шийна доагlар а кхийтта дур бихьар.

— Из дар цин шу совгlа хьалха. Тахан пекински экспансионисташа доазонца шоай провокацеш ешие, госхоза къахьегамхоша керда коталонаш йоах. 1980 шера эттара дуккхагlа хьийкъар чай — 1600 тонн. Укх шера кхы а дуккхагlа хьувкъа мегаш да. Вьетнама Компарте V-ча съезда яха ма йоагlара накъаяхара шерра социалистически яхь лаьцай госхоза къахьегамхоша.

...Къасташ Чан Хойс шин пачка чой делар сона. «lайха молача хана тхо дагадохалахь», — аьнна велакъежар из. Иштта я Вьетнаме традици: хоза хьаж йола чай истола тlа молаш безаме къамаьл деча хана из тоам хьайна беш къахьийгараш хьокхабе.

Евгений ЛЕНГ,
АПН соб. корр.
Хатуен — Ханой.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДОАЛАХЬЕ—ЮКЪАРА РУЗКЪА

СССР-а Конституце декхарийла бу советски нах социалистически доалахье лорае а из хьурмат деш лелае а. Цу тlа аьннад пачхьалкхен а общественни а боахама тlакхувдачарца, цун кхом ца берашца хадданза къовсам лоаттабе безилга.

Вай общества рузкъа мел дебарах, — белгалдоах КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева, халкъа боахам тоабара, наьха хьал-торо лакхъяра, дерригне а цlенхашта кхом белга хилаза даргдоаца хьал а долаш дус.

Дерригa рузкъа мел да ховш, лостаи болаш леладелга, социалистически доалахьена тlакхувдачарца лоаттабу къовсам чlоагlбелга, ца даьр даьд яхаш lотlадеттилга, кхыдола кхоачамбоацараш дlадаохилга тlадиллад бокъонаш телхаерашца къовсам лоаттабелга дlахо тоадарах болча КПСС ЦК социамо.

Из деррига а кхоачашде лаьрхlа уттаьй законех йола тайп-тайпара дукха акташ: къахьегамах долча законодательства лардаш, учрежденена, предприятена, организацена дай зе юхаметтоттадарах йола положенеш, кхыяраш.

Общественносто дац предприяте доалахьа болча боахамана цхьаболча наха зе деш хилча. Цlенхашта бехк бу халкъа рузкъа кхо ца дераша. Боккха лоархlамболаш да советски законаш телхадеча наьха доа коллективай собранешка дувцилга, из обществас ловргдоацилга дlахойтилга.

Социалистически доалахье лораяра оттадьча законех нийсса пайда эца йиш йола хьалаш lалалду профсоюзни организацеша, къахьегама коллективаша. Цар шоай болх чакхбоакх законаш телхадергдоацаш профилактика яра предприятешка вlашагlъехкача комиссешка гlолла.

Чlоагlа лоархlамболаш да хадданза предприятешка болх беш йолча совещанешта махулла дукхагlа нах юкъеоэилга. Бийдал а материалаш а кхоира, рузкъа нийсса дlадахийтара тlалеста мероприятеш уттаю цу заседанешка.

Цхьайолча предприятей балхага хьежача гучадоал республикерча дуккхача предприятеша халкъа боахам лорабара а цун кхомбара а къовсам лоаттабара йолча правови средствах белгала пайда эцилга.

Халкъа боахам лорабара дешаш дувц партийни собранешка, балансови, контрольно - ревизионни комиссей заседанешка, халкъа тlахьожама группашка.

Цунца цхьана белгалдаккха деза из бе белзача бесса массанахьа а ца белга. Халкъа рузкъа лорадара бе боагlаш бола болх бац «Чечингсельстрой» тресте, «Консервплодоовощ» объединене, Грозненски авиаотряде чуйоагlача дуккхача структурни подразделенешка.

Иштта, «Чечингсельстрой» тресте социалистически доалахье лораяра йолча мероприятей план оттаьяцар. Социалистически доалахье лораяра шоаш оттаьй, яхаш тхога хьахекха план 1980 шера лаьрхlа яр. Цу тlара дукха пункташ а кхоачаш ца еш йисаяр. Социалистически доалахье тресте мишта лораю тохкаш саг ханавац укхаза. Цунга хьежача дукха ахча эш, къоалаш даьд. Хlаьта дай зе юхаметтаоттадеш хьадаьххар лоадама хlама дац.

1962 шера июнь бетта дена хьа па тохкаш 4481 сом ахча доалл тресте болх беш хиннача Исмаиловга. Хlанз а хьадаьккха дац 1975 шера апрель бетта дена ПМК-432 болх беш хиннача Мальсаговга доалла 12481 сом ахча. Цу ПМК болх беш хиннача Котиева а цхьа кепиг ахча хьаденна дац шийта доаллача 2460 сомах. Пачхьалкхен дай зе юхаметтаоттаде деза ха тlехьаьнна дуккха шераш да. Хоадамболла гlулакх де деза дай зе юхаметтаоттадара.

Грозненски авиаотряде оттаьяь мероприятеш хоадамболла чулоацам а болаш отталаьяц, де лаьрхlар а кхоачашдац. Халкъа тlахьожама группай председателий семинараш, совещанеш еш саг вац. Социалистически доалахье лораелга дувцаш парткомо, профкомо, службай командираша цхьала заседанеш яц. «Боахама доал деш боацарашца — къовсам» яха стенд яц. Мовхьаш лоаттадеча складе лостам бац. Социалистически доалахье лораяра хержача комиссена новкъостал дац. Плана тlа белгальяха мероприятеш чакхйоахий хьожаш саг вац. Авиаотряде профилактически болх вlашlехьбаьккха бац, цу гlулакха эттаяь мел хинна мероприятеш чакх ца йоалаш йисей.

Шоай дебиторски декхар хьадаьккхара авиаотряде де дезар даь дац. Хlаьта из укх шера январь бетта 259995 сомага дlаихаьчадар. Керттерча даькъо из ахча доагlа авиахимбалхаш чакхдахарах. Колхозаша шоай чоташ тlа ахча дац яхаш шоашка доалла декхар хьалулга тlехьдоах.

Боахама де доагlача бесса доал ца даьах йола факташ, даь къоалиш, яйна посылкаш, мовхьаш дувцаш документаш дац укхаза, цар учет лелаяц. Шоай балха тlа кхоачамбоацараш дац аьа гlерташ авиаотряда кулгалхоша къайлаккхуь даь къоалаш, мича яхай ца ховш дlаьннай мах бола хlамаш. Бехке бараш бехктоихаме оэац, къовл дарах йола материалаш следствени органашка дlа ца ухийташ моттигаш я.

Иштта, 1980 шера октябрь бетта укхаза болх беш хиннача шофераша Якименкоси Нестеренкоси металлически флягa, 46 килограмм нитроэмаль, 10 килограмм сийна басар, 57 килограмм этиленгликоль, кхыдар лочкъаьльдар. Лочкъаьча материалах боагlаш бола мах — 152 сом 35 кепиг — хьа а даьккха, уж суде ца луш битар.

Балхлойн гlулакхера нахa социалистически доалахье лорае lомалу хlиоа денна шоай декхараш толамца кхоачаш а деш. Царна боккха кхетама болх беш я пачхьалкхен органаш а общественни организацеш а. Къахьегамах долча законех нийсса а боагlача бесса а пайда эцаш хилча, болхлоша а гlулакхерча наха а кlоаотта сий а деш, лоархl социалистически доалахье, из лораю, кхом а беш пайда эц халкъа рузкъах. Из дицдалийта йиш яц.

Н. БУГАЕВА,
НГIАССР юстице министерства йоккхагlйола консультант.

АГИТПОЕЗД БОЛХ БЕШ Я

Укх деношка Наьсарен района юртабовхама болхлой синбеша чуэцаш ба ка бола ялат. ХIаьта салоIа ха санъердамегIа, самукъадоаккхаш царга дIаяхьийта гIерташ шоай хур ду района культура Цlен болхлоша а.

Ялат чуэца доладалехьа дукхха хьалха вIашагIъеллар укхаза агитпоезд, оттайир цо аьхки болх дIахьоргбола план, хIара дийнахьа хIана хилацар аьнна, хулар репетицаш.

Агитпоезд латт 4 автоклубах, хIаране шIерагIа дIахьошаьб цхьацца машина, цо торо хулийт цхьан дийнахь тайп-тайпарча боахама вIашагIккхетараш дIакхахьа. Царна юкъевоагIа 8—10 саг. укхаш ба лекторащ, библиотекай болхлой, лораш, самодеятельни артисташ.

Белгалданккха деза культармейцаш района ерригача совхозашка хиння хилар. Духхьал е бутт дIаболабелча дена цIар деннад 40 концерт, дIайихьай «Тахан дунен халкъаштa юкъера хьал», «Дина духьал къовсам мишта лоаттабе беза», иштта кхыйолча темаех йола 57 лекци, 19 беседа, «Позие сайренаш», «Театрен замен» яха диспуташ, огоненаш.

Дукха цIей деча санна гIадбахи тIанйцар «Назрановский», «Октябра 40 шу», «Маяк» яхача совхозий болхлоша. ШIеча транспаранташца а плакаташца а кийчъячча автобусаца баьхка хьаьший. Iхашка къахьегаш боахкачар йиш хилар керда газеташ, журналаш деша, шоай дего къовбалду книжкаш харжа. Царна ку гIулакха дика гIо деш ба Назранерча района библиотека болхлой М. Эсмурзиева, С. Газдиева, Р. Чумакова.

ХIара автоклубо лелаю шийца хоза хьаьнь стендаш, масала царех я «Уж Даьке бахьан лийтаб», «ЛенингIа йола стенд», «Къахьегама хьалхе лелараш». Цар йовзийт вай баьччан В. И. Ленина вахардара хIаннална цхьайола оагIонаш, дувц тIема а къахьегама а турпалхоех.

Духхьал кхашка хиння Iаьц района культболхлой, уж хул шурий фермашка, жалоргарий станашка, промышленни предприятешка.

«Сийле хийла шун култаште! яхача концертах Назранерча маьхк ача завода парткома а месткома а художественни самодеятельноста коллектива елар «Къахьегамхошта дика гIулакх дарах» яха грамотех кхьдола совгIатацеи.

Дукха ха йовццаш агитпоезда аргIанара вIашагIкхетар хилар Экажкъоигий - Юртарча «Экаженский» совхоз. Делкъа хана дIайолайир шоай программа культучрежденей болхлоша. Дика тIанйцар укхаза лора Бенботова дIайихьа «МаларгIа доалаш дола дика» яха беседа. Нохч - ГIалгIай АССР культура заслуженни болхлочо Медон Мустафаас дакъа лоацаш йола «Каьхат», «Устдан найцig», «Кхо сесаг йолчун хиннар» яха интермедеш а хилеш а.

Хьнваре дакъа лаьцар самодеятельни артисташа А. Тимурзиева, З. Альмурзиевас, С. Журкинас, кхыча доакъашхоша а.

С. АРЧАКОВ.

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Вай городашкарча улицашка доаккадеча нердача сахьатий эгтара хьалхара промышленни парти кийчъяьй тайп-тайпара электрически сахьаташ, электронни секундамераш арахецаш йолча приборостроительни заводе.

Уж керда сахьаташ ара фега болх бергболаш да, хоза кийчъдаь дукхача диапозонах йолча температурашка болх байта лаьрхIа да.

СУРТА ТIА: укх тайпара сахьаташ дIадахьийтад Одессе, Донецке, Кзыл-Орде. Цар циферблат — 3х3 м.

Ю. БЕЛОЗЕРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛОРА ХЬЕХАМАШ

ТАКХАШ ТОАВАЛАР

Саг верстар дика а уналцlена а лоархIаш ха хиннай. Тайп-тайпарча ханашка баьхача сийдахь-боккхача художникий Тициана, Рубенса, Ренуара сурташ тIа найна гуараш берста тоабенна нах ба. Иштта лоархIаш хилар бакъдеш да уж сурташ а.

Iилмахой хьежаб цу гIулакхата. Техкача гучадаьннад такхаш верстар уналцIена ца хилар. Цо халча оттаду дог, цIий лела пхьаьнаш, эйп доаких дийхк, голишиен букъа тIехкаш хувтталучех лазараш ду, диабет яха а кхьдола а лазараш хьоаду.

Шовзткъа шу даьккачул тIехьагIа дукха бола кхалнах «довса хIана довс»? Царех цхьабараша «баркал» ала мара дезац даьнеи наннен цар шоаш совдика кхабарах. Вокхар даьнкаре хьадоагIаш да из. Иштта ярсташ йолча кхалсаго тIехь-тIехьа хIама кIезигагIа яа еза.

Кхалсаг берах хилча а тоалуш хул. Цун бахьан да цо дуаш дола хIама берах хилара тIагIолла дукхагIа дIалаташ хилар. Бакъда, такхаш верстар хьахул дукхха а дукхагIча даькъе хIама дукха яарах. 70 процент пуи бехьаш да. Из хьахул сего дуапIдари хьалешдари йоккха башхало йолаш хиларех. ТIаккха верстар юхатохара хIама кIезигагIа а дуаш, болх дукхагIа бе беза-кх.

ИIаьххача хана цхьа тайпа кхача буаш хила мегарцац. Белокаш воеца кхача буаш (Iажаш, кобуц, харбазаш, кхыдараш) хьахул белокаш па тоъаш дола лазар, дийхкон чеха кIлхерча железаси беш бола болх толхабу, лазаршта духьалъотташ бола кна лаьгIбу. Дийнахьа дуача хIаманци 50 граммал кIезигагIа йоацаш белокаш хила еза.

Нагахьа санна белокаш дукха йола кхача а буаш, сомаш ца бинча, тIаккха витаминиш тоъац. ТIаккха организма низ бохабу. Шоай гIелала безам баде, йоккха калорийность йола углеводаш йоахка кхача ца буаш бита беза: хьоарах дaь даар, мерза хIамаш, варени, Iоvна хударащ. Гречневи худар кIилагIа цкъа даа мегаргда. Коартолаш тептара кIезигa яа. Баьцадаараштa юкъе эгара дукхагIа углеводаш йоахк царех. Дийнахьа ши бIалг мара ца буаш дита шекар, хIаьта маьих — 100 — 150 грамм. Верстар юхатоха дезараша дукхагIа даа деза баьцдааращ, миста сомаш, комараш. Керла помидораш, наpсаш, бетта дуа ховрнамаш, жабачкаш, ябахи, кIай кабуц шийна эсл ела да мегаргъл, нагахьа санна дегIа нозкъа еце. Уж продукташ калори кIезига йолаш я, хIаьта а цар виза котит. Морзача комсашта, баннанашта, кишмашта, цимирна хаьда лоазув хила деза.

Кердача баьцадаарехн сомехи йола тартранон кислота. Цо дукъале ю углеводех дегIа чухь мухь хьахилара.

Дулли чкъаьрех кхехкадаь даа! Хий, кхыйола ковчалаш дийнахьа 1—1,2 лит мала, дийнахьа каст-каста дуаш 5—6-аза хIама даа. Цо хIама даара чам бохабу.

Пхьор даа ворхI сахьатал тIехьа ца доалаш. Нагахьа санна меццена цаб ца кхеташ дусе, цхьа Iаж баа е цхьа пела ета шура мала. Иштта йоли режим лоаттбе еза цхьан шера — цхьан шерак ах шераи. тIаккха дегI цу боарамга даргда.

Юххьанца атта гIелвала волалу, тIаккха цхьа ха яьлча юхвоц. Цу хана мухь байбергбола кхача баа беза — шурийца даь даар, нерда тоза кIолд, баьцадааращ, сомаш. Бакъда, уж даа деза кIира цкъа-шозза. Из тайпа хIама даа деза балхах мукъаволча хана.

ГIелъяла безам бола кхалсаг кIезигагIа хIама дуаши дукхагIа гIаш лелаши хила еза.

М. ДАХКИЛЬГОВА,
лор.

СПОРТИ ФИЛАТЕЛИИ

Вай республике кхаьчай спортах йолча маркай керда сери. Художника М. Сушенкос спорт нахa дикагIа дIайовзийта леpхIаш 5 марка тIа хьакъекхад: вадар, диск кхоссар, футболах ловзар, боксах йоза яхь, наьв дар.

Маркаш тайп-тайпара бесаш долаш я. Филателисташта а спорт езараштa а хоза хетаргда аьнна хет маркаш вай республике июль бетта кхачар, хIана аьлча, хIана я тIехьа вайна дагаух цу хьалха вай столице Москве чакхдаьнна XXII Олимпийски Ловзараш, дегаш гIоадоал цига даьхача толамаша.

Вай спортсменаша цу ловзарашка яьккхар 195 дошо медаль, дукха керда дунен рекордаш оттайир.

Ше къамаьл деш СССР Лакхеьарча Совета Президиума Председателa Л. И. Брежнева аьлар: «XXII Олимпийски Ловзараш да спорта а тьовала а цIей, цо кхы а чIоегIду дунен халкъашта юкъера доттагIал а машар а».

Укх деношка Румыне столице Бухаресте дIахьоргъя «Универсиада» — ерригача дунен студенчески ловзараш. 30 июле кхаччалца цига яхье баргба Олимпиадашка в. дунеи а, Европа а чемпионаташка коталонаш яьха студенташ.

Советски спортсменаша дакъа лоапаргда программа йтте а тайпашка.

1979 шера Мехике хиппача программел кIезига-дукха хувцамаш хиннад Румыне хургйолча Универсиада программа юкъе.

Программа латт — йIгача атлетиких, гимнастиках, наьк дарах, хи чу кхувсбалах, баскетболах, волейболах, фехтованех, теннисах, хIаьта Мексике дIадихьача ловзарашка футбол хиннайе. Бухаресте цун метта хургда кIелахкхетаргах латар.

Спорт езараштa совгIат хургда аьнна хет дукхача почтови ведомстваша «Универсиада» хетаяь арахеца лаьрхIача маркаех а.

1978 шера вай мехкарча спортивни филателе дездир ший 50 шу дизар.

СССР бувзама министерства боккха тераам тIабохийт спорта, цо арахийнай 500 совгIа почтови марка, 1000 гаргга маркай сурташ тIалола беттaш, штемпелаш. Наха юкъе спорт дикагIа дIайоалийтарa докха дакъа лоац филателе.

П. МИНАЕВ.

СУРТАШ ТIА: спорта хетаяь 1981 шера араьнна маркаш.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

УКХ ШЕРА 21 — 22 АВГУСТА ГОРОДЕ ГРОЗНЕ

В. И. Ленина цIерагIча культура Дворца зале хургъя РСФСР 7-алагIа арахийцача ахчан-хIамай лотерея билетех кхаж боагIаш йола аргIанаьа тираж.

ТИРАЖ ВОЛАЛУ IУИРНННА 9 САХЬАТ ДАЬЛЧА.

Зале паргIатта чуваха йиш я.
ДАКЪА ЛАЦА ТИРАЖА ЮКЪЕ!

ДукхагIа эца РСФСР 7-алагIа арахийцача ахчан-хIамай лотерея билеташ!

Гострудсберкассий Нохч-ГIалгIай республикански управлени.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

№ 4 йолча Грозненски юкъерча профессионально-технически училище 1981—1982 дешара шера дешархой деша дIачуэцаш

ДIАХОЙТ

Укх профессеш:

1. **Мехкдаьттех газа йоаккхача скважинашта эксплуатацеойни разведочни буруш техача бурильщика гIоача.** Дешара ха — 1—3 шу.

2. **Буровойшта гIулакх деш йола электромонтер.** Дешара ха — 3 шу.

3. **Электрогазосварщик.** Дешара ха — 3 шу.

4. **Слесарь-авторемонтник.** Дешара ха — 1—3 шу.

5. **Химически анализа лаборант** (мехкарий). Дешара ха — 3 шу.

6. **Плиточник-отделочник: штукатур, маляр, плиточник** (кагий нахи мехкарийи). Дешара ха — 3 шу.

Училище дешa дIааш 8—10 класс чакхъяьккхай кагий нахи мехкарийи, эскарера цIабаьхка бIухой.

Училище хийчъю «Грознефть» объединене наpраш. Деша багIача хана дешархой Iалашбу мах боацаш обмундированеца, кхачанца, учебникашца, общежитеца. Производственни практика йолча хана дешархошта шоай специальностагIа доагIача юкъарча алапех 33—50 процент кара дIател. Училище деша вагIаш яьнна ха къахьегама стажана дIаловрхI. Дешар хьехаш ба юкъера технически лакхерси образовании йола мастераш.

Училища кхо курс чакхъяьккха а йистебовлаш дIалуш йола экзаменаш толаме дIаенна а болча кагархошта юкъера образовании яккхарах долеи профессегIа разряд енна долеи диплом дIалу.

Училища чакхъяьккхараш шоай специальностагIа городе Грозне болх бе дIахьожабу.

Училище деша отта безам болчо училища директора цIерагIа хьачуйдала деза ер документаш:

заявлени,

образование хьакъехьара тешал,

вахача моттигера справка,

ваьча хана дола тешал е паспорт,

3х4 размер 6 фотокарточка.

Документаш хьачуйлду хIара денна Iуйрийна 8 сахьат даьлча дена 16 сахьат даллалца.

Занятеш дIайолаву 1981 шера 1 сентябре.

Хьамсара доттагIий! Тха училище деша отта!

Из чакхъяьккхачул тIехьагIа оашош хержача специальностагIа йоккха товзал йола болхлой хургда шоах, хIаьта юкъера образовани а хургъя шун.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12 участок, автобусаш № 13, 24, 25, трамвай № 5, «12 участок» яхача уж соцача кхаччалца.

БАЛХА ПРОФЕССЕШ IОМАЕ БЕЗАМ БОЛЧА КАГИЙЧА НАЬХЕИ МЕХКАРИЙИ ТЕРКАМГА!

№ 11 йолча юкъерча городской профессионально-технически училище деша хьаь шо укх профессех:

— **штукатур-облицовщик-плиточник** — дешара ха 3 шу.

— **гIишлош ю столяр** — дешара ха 3 шу.

— **каменщик, столяр, эьшкабетонни конструкцешта монтаж ю монтажник** — дешара ха 3 шу.

— **облицовщик-плиточник-мозаичник** — дешара ха 3 шу.

— **болатах эьшкабетонни конструкцешта монтаж ю каменщик-монтажник** — дешара ха 6 бутт;

— **юрта гIишлош ю мастер** — дешара ха 3 шу.

— **слесарь, сантехник, газосварщик** — дешара ха 3 шу.

Технически училища программагIа деша дIааш 10 класс яьккха бола кагий нахи мехкарийи укх профессегIа:

— **болатех эьшкабетонни конструкцешта монтаж ю каменщик-монтажник** — дешара ха 6 бутт.

— **юрта гIишлош ю мастер** — дешара ха 1 шу.

Училище кийчбу СССР Минпромстроя Нохч-ГIалгIай «Халкъий доттагIала» орден лелаеча гIишлой управлене предприятешта бола йоккха говзал йола специалисташ. Училище дIааш 15 шу даьнна а кхы боккхагIбола а, хIаьта иштта эскаре гIулакх даь цIабаьхка а кагий нахи мехкарийи.

СГПТУ дешархой Iалашбу мах боацаш дуаа хIаманца, обмундированеца, учебникашца, дика тоаьча общежитешца, мах боацаш городерча транспорташ лела льготаш а тел.

Училище тIеддика дешар чакхъяьккха дешархой лакхехьарчеи юкъерчеи дешара заведенешка доша хьежабу.

Училище болх беш я предметни, технически творчества, самодеятельноста, духовойи эстрадни оркестрай кружокаш, спортивни секцеш.

Технически училища программагIа дешаш болча дешархошта 30 сома боарам болаш стипенди тел, хIаьта эскаре гIулакх даь баьхачча бIухошта — 78 сом.

Производственни практика йолча хана дешархошта дIател хьадаьккхача ахчах 50 процент дар.

Училище деша оттара хьачудала деза документаш:

1. **Директора цIерагIа язъь заявлени.**
2. **Ваь ха тIайола тешал (е паспорт).**
3. **Дийша хиларе документ.**
4. **Дезал тIайхьаь йола вахача моттигера справка.**
5. **3х4, 4х6 размер йолаш ялх фотокарточка.**

Занятеш йолалу 1 сентябре.

Документаш хьачуйлду хIара дена 8 сахьат даьлча дена 16 сахьат даллалца.

УЧИЛИЩА АДРЕС: г. Грозный, Старопромысловски район, Катаяма цIерагIа йерда Поселок, Шефски улица, № 23.

Училище воагIар укх автобусашца №№ 4, 6, 26а, е № 2 йолча троллейбусаца «Ташкала» яхача уж соцача кхаччалца, е № 11 йолча автобусаца «7 линия» яхача из соцача кхаччалца ва веза.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

25 ИЮЛЬ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIaрен парк. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. Парка радио. «Нохч-ГIалгIайчен иллеш» яха радиоконцерт. 16.00. Кинолектори «Кагирхой эстетически кхетабар» яха лекци. 20.30. «Машаран гера дIадаккхаран, кхерамле хилийтаран тIехьа» яха кинофестиваль. 18.00. Баьццара театр. Почтамта художественни самодеятельноста концерт. 19.30. «Штрауса музыка» яха Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен филармоне концерт.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 20.30. Халхара майда. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискоклуб. 19.00. Ийлла эстрада. Симфонически оркестра концерт.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Къонача невхалий старташ» яха ЗIамига Олимпиада. 16.00. «Вай дахаш йола город» яха библиографически обзор. 18.00. «Мехка гIолла» яха кинопанорама. 20.00. «Огонек» яха аххарара майда. «Корта бохо малар совдоахарашца чIоагIагIа къовсам лоаттабаро кIезигдергда наькъашка хула хьоазамаш» яха тематически кинохьоkхар.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 14.00. «Съездагара съездага ленински курсаца» яха выставка. Литература обзор. 14.00. Саг йоалара торжественни регистраци яр. 18.00. Болх беш я аххарара кинолектори. «И. Ильинске кхоллам» яха из ваь 80 шу дизара хетаь беседа.

«Оргтехника» объединене культура ЦIа. 10.00. «Хьаьнелча дезале» яха Электроприбор поселка цIей. 10.00. Спортивни мероприятеш. 17.00 «ЦIи тиллар» аьнна керда даьча бераштa регистраци яр. 18.00. Торжественно хьаделларгда Электроприбора поселка цIей. Художественни самодеятельноста концерт, мультфильмаш, юриста, лора выступленеш.

26 ИЮЛЬ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIaрен парк. Советски торговле Денна хетадаь салаIар. 10.00. Болх беш я ерригa аттракционаш. 10.00. Парка радио. Торговле болхлошта хетадаь «Хьамсара муамаш» яха радиоконцерт. 18.00. Кинолектори. «Ударно къахьега — хьашташ образцово кхоачашде» яха лекци. 20.30. «Машаран, гера дIадаккхаран, кхерамзле хилийтаран тIехьа» яха кинофестиваль. 19.30. Баьццара театр. Штрауса музыка» яха Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 20.30. Халхара майда. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискоклуб. 19.00. Ийлла эстрада. Симфонически оркестра концерт.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Ориентир» яхача клуба заседани. Тема: «Тха даьй профессеш». 11.00. Болх беш да «Нийсархо» яха берий кинотеатр. Гойтаргда берий мультфильмаш. 14.00. Теннисах йола яхьаш. 18.00. «Тха кIира» яха радиожурнал. 20.00. «Планета» яха аххарарa майда. «Корта бохо малар совдоахарашца чIоагIагIа къовсам лоаттабаро кIезигдергда наькъашка хулаш дола хьовламаш» яха тематически кинохьоkхар.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 16.00. «КПСС XXVI съезда решенеш — вахаре» яхача темах дола П. Мусорова цIерагIча улицай Серго Орджоникидзе цIерагIча поселкен цIей.

«Оргтехника» объединене культура ЦIа. 11.00. Болх беш я «Росинка» яха кинoклуб.

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Выставка Буратино».
9.35 — «Лай-водной, шоана!».
10.05 — «Хальъа ашараш».
10.20 — «Дешарий гоъ».
11.05 — «Спортлото» 30-гIа тираж.
11.15 — Куба къамая дезача денга — къам гIерттача Денга. «Куба гIаллаи» яха кинопрограмма.
11.45 — «СеялаIа».
12.15 — «Саг. Лаьтта. Вселенная».
13.00 — «Когало вниханаш». Фронтовой доттагIий клуб. Iаьохача Форда - Флота ветеранаш вIашагIкхетар.
14.30 — Кердаллараш.
14.45 — «Ше чайтош» яха мультфильм.
15.00 — «Кхоана торговле болхлочун ди да. Передаче дакъа лоацаш да СССР торговле министр А. И. Струев.
15.20 — «Шун письмоех». Торговле болхлочун денна йола музыкальни программа.
16.05 — «Дайнача хIамай дунеи тIа».
17.05 — Универсиада дневник.
17.20 — Политически обозревателa Л. А. Вознесенске беседа.
17.50 — «Нахаленок» яха берашта дола художественни фильм.
18.45 — 9-гIа студи. Передача дIахьо политически обозреватель В. С. Зорина.
19.45 — «Баскервилей цIаьна хьача Конан-Дойлан повестах дола «Шерлок Холмсаца а доктор Ватсонаца а нийсденна тамашийна хIамаш» яха телевизионни художественни фильм. Хьалхара сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Шерлок Холмсаца а доктор Ватсонаца а нийсденна тамашийна хIамаш» яха телевизионни фильм. ШоллагIа сери.
22.50 — «Дерригадунеи студенчески ловзарашка. Бухарестера передача.
23.35 — Кердаллараш.

II ПРОГРАММА
[illegible]

яха документальни фильм.
16.15 — «Торговлера диспетчерски служба» яха Iилман - популярни фильм.
16.25 — «Кхоана — торговле болхлочун Ди».
17.10 — ДIалохк В. Ивокс (домбра).
17.30 — «Кинохьамарзочуъ спутник».
18.15 — «Къонача моардийн кускадийн телевизионни клуб».
19.20 — «Музыкальни киоск».
20.00 — «Бийса дахьалла хийла шун, бераш!». Мультфильм.
20.45 — «Ункхинено» яха Iилман-популярни программа.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Пай кIерахьа» яхача И. О. Дунаевске оперетта мотивех дола «Аллха хьо» яха художественни фильм.

26 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — «Зорядка е хIаттта!».
9.05 — Краснодарски края Тихорецки района Фестовецкая ялхча станица казачье халкъа хорa концерт.
9.30 — «Гургал бетта сахьат».
10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва!».
11.00 — «Ункхинено» яха Iилман-популярни программа.
11.45 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа.
12.15 — «Доазол декъарча хьаьший бIаргашца Советски Союз».
12.30 — «Юргара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
15.00 — Б. Шоу ваь 125 шу дизарга. СССР Пачхьалкхен академически гIамитанах театра «Пигмалион» яха фильм-спектакль.
15.30 — Тахан СССР ТIема-Форда Флота ди да. СССР ТIема-Форда Флота кертерча командующе заместитела, флота адмирала Н. И. Смирнова къамаьл.
15.45 — ТIема-Форда Флота иллен халхарен ансамблей концерт.
16.15 — «Кинопанорама клуб».
17.45 — Универсиада дневник.
18.00 — «Дунеи халкъаьта фильм»
[illegible]

10.00 — Октябрьски революце цIерагIча Московски музыкальни училище баний оркестра концерт.
10.30 — Документальни фильмай программа.
11.00 — «СелаIад».
11.30 — Хьежортагiа гера кхоссарна йола Европа чемпионат. «Динамо» яхача Олимпийски стрельбищега передача.
11.50 — «Лай-водной, шоана!».
12.20 — Л. Леонов. «Творчества вогIонаш».
13.00 — «Никарагуа: гитара а топ а» яха телевизионни документальни фильм.
14.45 — Эстрадно - симфонически оркестра а Ленинградски телевидени радиой берий хора а концерт.
18.45 — О. Бальзака из цIе йолча романах йола «Куртизанкай хIама йIдалар а яьел аь» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Хьалхара сери (Франци).
17.15 — «Оперетта сайре».
18.00 — «Хьайга хьажал, дIаваьр...» яха телевизионни документальни фильм.
19.25 — Дерригдунеи студенчески ловзарашка. Бухарестера передача.
19.55 — «Театральни афиша яхке».
20.00 — «Бийса дахьала хийла шун, бераш!» мультфильм.
20.15 — Документальни фильмай программа.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Iемаш хиларга хьежам бар» яха художественни фильм.

РАДИО

РАДИО
25 ИЮЛЬ

6.40 — «Хьаьбал лададеппе шоай йош ялорчешда». Корреспонденци (нохчий меттала).
6.55 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.20 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.25 — «Хьона да Даьке, сатечун дог (эрсий меттала).
10.15 — «Кагирхой оалаш» (нохчий меттала).
10.35 — Музыкальни антракт.
11.00 — «Иали а ялуш ва». Юрта боахама къахьегамхошта йола музыкальни программа (эрсий меттала).
11.40 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» (гIалгIай меттала).
12.30 — «Сатирически театре гIа» (эрсий меттала).
16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал (эрсий меттала).
17.15 — Торговле болхлошта дола концерт (гIалгIай меттала).
19.24 — Инструментальни ийлараш.
20.26 — «Вальсий мекка» концерт.

26 ИЮЛЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа (эрсий, нохчий меттала).
8.25 — «Шоана дукхаеза ешараш (эрсий меттала).
11.15 — Торговле болхлочун денна хетаяь дезача ден программа (эрсий меттала).
16.00 — «Къона гIехье» (нохчий меттала).
16.30 — «Шовзьти глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
18.00 — «ЦIе сийлаш» (гIалгIай меттала).
18.30 — «Иллеш доттагIала нараштa дола концерт» (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIаллех Грознен кIезиг-дукха морхаш а йолаш. Йочана а йолаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен, фегара температура республике 32—37, Грозне 34—36 градус йолаш хилен тарлу.

Кхоанен доммен хуннлуш морхаш а йолаш, йочана а йолаш, тайп-тайпарча сагIонашкахьа секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен, фегара температура бийсана — 15—20, дийнахьа 31—36 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанция.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Малковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителан — 2-85-07; жоьпаллин секретаран — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностех транспортех — 9-24-01; юрта бахамах — 9-24-06; культура — 9-24-03; кехаташ — 9-24-07; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Малковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделы: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-03; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерен, шоаттен деношка

СФ02325. «Грозненский рабочий» издательствон типографи, Малковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Малковского, 92. Заказ № 2770.